

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ulkomaalaislakia ja ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia. Ulkomaalaislakiin lisättäisiin uusi peruste oleskeluluvalle. Oleskelulupa olisi mahdollista myöntää ulkomaalaiselle, joka on perustanut tai perustaa Suomeen niin sanotun kasvuyrityksen. Lisäksi oleskelulupa yrittäjyyden perusteella olisi mahdollista myöntää riippumatta yhtiömuodosta.

Jatko-oleskelulupavaihetta sujuvoitettaisiin luopumalla uusien sormenjälkien ottamisesta jatko-oleskelulupaa haettaessa, mistä syystä muutettaisiin myös ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia. Lisäksi asiantuntijan ensimmäisen oleskeluluvan enimmäisvoimassaoloaikaa pidennettäisiin.

Esityksen tarkoituksena on tukea yrittäjyyttä ja sitä kautta talouskasvua.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Yleistä ulkomaalaislain sääntelystä.....	4
Oleskelulupa yrittäjyyden perusteella.....	5
Oleskeluluvan voimassaoloaika.....	6
Sormenjälkien ottaminen oleskelulupakorttia varten.....	6
2.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö.....	7
Yleistä.....	7
Tanska.....	8
Alankomaat.....	9
Viro.....	10
Ranska.....	10
2.3 Nykytilan arviointi.....	11
Yleistä.....	11
Oleskelulupa yrittäjyyden perusteella.....	11
Sormenjälkien ottaminen oleskelulupakorttia varten.....	12
Asiantuntijan oleskeluluvan voimassaoloaika.....	12
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	13
3.1 Yleistä.....	13
3.2 Kasvuyrittäjät.....	13
3.3 Yrittäjät.....	13
3.4 Jatkolupavaiheen yleinen sujuvoittaminen.....	14
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	14
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	14
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	16
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	17
5 ASIAN VALMISTELU.....	17
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	21
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	21
1.1 Ulkomaalaislaki.....	21
1.2 Laki ulkomaalaisrekisteristä.....	29
2 VOIMAANTULO.....	29
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	29
LAKIEHDOTUKSET.....	31
1. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	31
2. Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta.....	38
LIITE.....	40
RINNAKKAISTEKSTIT.....	40
1. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	40
2. Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta.....	53

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Ulkomaalaisten osajien maahanmuuttoa koskevat ulkomaalaislain (301/2004) säännökset perustuvat vuonna 2004 voimaan tulleeseen lakiin. Suomalainen yrityskehitys on tämän jälkeen läpikäynyt historiallisesti merkittävän muutoksen, jossa ollaan siirtymässä harvojen suurten yritysten muodostamasta liiketoimintakentästä kohti lukuisten pienten yritysten muodostamaa dynaamista liiketoimintakosysteemiä. Uusia työpaikkoja syntyy tällä hetkellä erityisesti pieniin ja keskisuuhiin teknologia- ja innovaatioperustaisiin kasvuyrityksiin, joissa syntyy myös valtaosa tuottavuuden lisäyksestä.

Ulkomaalaislakia päiuitettäisiin vastaamaan tämän päiuan kansainvälisen toimintaympäristön tarpeita. Voimassa olevan lain säännöksiä muutettaisiin siten, että oleskelulupa olisi mahdollista myöntää yrittäjyyden perusteella muillekin yrittäjille kuin elinkeinon- tai ammatinharjoittajille eli esimerkiksi osakeyhtiömuodossa toimivalle yrittäjälle.

Kasvuyrittäjiä varten luotaisiin kansainvälisten mallien pohjalta oma menettelynsä. Kasvuyrittäjillä, joista käytetään usein englanninkielistä termiä startup-yrittäjä, tarkoitetaan nuorta innovaatioperusteista yritystä, jonka liiketoimintamalli tähtää nopeaan kansainväliseen kasvuun. Tyypillisiä esimerkkejä ovat erilaiset peli- ja mobiilisovelluksia sekä internetpohjaisia palveluja tarjoavat yritykset. Kyseessä olisi uusi oleskeluluvan peruste. Useassa muussa maassa on jo käytössä erityinen oleskelulupamenettely kasvuyrittäjille ja valtiot pyrkivät aktiivisin toimenpitein houkuttelemaan kansainvälisiä kasvuyrittäjiä.

Toimintaympäristön muutos vaikuttaa myös oleskelulupaprosessille asetettaviin vaatimuksiin. Uuden ajan kasvuyritykset toimivat nopeatahtisessa ympäristössä, jossa käydään kovaa kansainvälistä kilpailua niin pääomasta kuin asiantuntijoista. Oleskelulupaprosessin on siten oltava entistäkin sujuvampi, jotta Suomi pärjäisi kansainvälisessä kilpailussa. Sisäministeriön hallinnonalalla on jo toteutettu useita käytännön toimenpiteitä menettelyn sujuvoittamiseksi. Tämän lisäksi toteutettaisiin myös kaksi jatkolupavaihetta koskevaa ulkomaalaislain muutosta. Jatkoluvan myöntämisen menettelyä kevennettäisiin luopumalla vaateesta ottaa uudet sormenjäljet jatkolupavaiheessa ja pidentämällä asiantuntijatyötä varten myönnetyn ensimmäisen oleskeluluvan voimassaolon pituutta. Uusien sormenjälkien ottamisesta luopuminen jatkolupavaiheessa merkitsisi, että hakija voisi asioida täysin sähköisesti ilman henkilökohtaista asiointia Maahanmuuttoviraston toimipisteessä. Muutos koskisi myös muulla kuin asiantuntijatyön perusteella myönnettyjä oleskelulupia.

Esityksen yleistavoitteet perustuvat pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaan. Se liittyy hallituksen tavoitteisiin tukea yrittäjyyttä ja talouskasvua (kohta 3), kestävää kasvua ja julkista taloutta (kohta 4) sekä työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää työvoiman maahanmuuttoa (kohta 12). Hallituskauden aikana on vielä annettu esitystä koskevia tarkempia linjauksia. Hallitus linjasi 5 päiuanä huh-tikuuta 2016 hyväksytyssä yrittäjyyspaketissaan, että ulkomaalaisten asiantuntijoiden rekrytointia tulee sujuvoittaa selvittämällä rekrytoinnin pullonkaulat ja tarkistamalla lainsäädäntöä työntekijöiden rekrytointien sujuvoittamiseksi huomioiden erityisesti kasvuyritykset, jotka houkuttelevat asiantuntijoita muulla kuin palkan suuruudella. Yrittäjäpaketissa linjattiin myös, että oleskelulupa tulisi olla mahdollista myöntää kasvuyrittäjyyden perusteella yhtiömuodosta huolimatta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä ulkomaalaislain sääntelystä

Ulkomaalainen, joka ei ole Euroopan unionin jäsenvaltion tai siihen rinnastettavan valtion kansalainen, tarvitsee yli kolmen kuukauden oleskelua varten oleskeluluvan. Oleskeluluvan perusteista ja muista maahantulon ja maassa oleskelun edellytyksistä säädetään ulkomaalaislaissa. Oleskelulupa voidaan myöntää vain laissa säädetyllä perusteella.

Työnteon ja elinkeinonharjoittamisen perusteella myönnettävistä oleskeluluvista säädetään ulkomaalaislain 5 luvussa. Lain 4 luku sisältää yleissäännökset oleskeluluvan lajeista ja kestoista, luvan hakemisesta, lupaperusteista, toimeentuloedellytyksestä ja muista oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä, toimivaltaisista viranomaisista ja oleskelulupakortista sekä laillisen oleskelun määritelmästä. Lain 4 luvussa säädetään myös perhesiteen perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Perhe voi lähtökohtaisesti seurata oleskeluluvan saanutta ulkomaalaista, jos lain 39 §:ssä säädetty toimeentuloedellytys täyttyy. Keskeistä on myös, että kyse on lain 37 §:ssä tarkoitetusta perheenjäsenestä. Jälkimmäinen edellytys tarkoittaa käytännössä, että oleskelulupa perhesiteen perusteella on mahdollista myöntää vain niin sanotulle ydinperheen jäsenelle eli puolisolle ja alaikäisille lapsille. Perheenjäsenen hakemus käsitellään lähtökohtaisesti yhdessä niin sanotun perheenkokoajan hakemuksen kanssa ja oleskelulupa on mahdollista myöntää yhtä aikaa.

Ulkomaalaislain 36 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä, jotka hakijan on täytettävä riippumatta siitä, millä perusteella hän hakee oikeutta oleskella maassa. Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos ulkomaalaisen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Lupa voidaan 36 §:n 2 momentin nojalla jättää myöntämättä myös, jos on perusteltua aihetta epäillä, että ulkomaalaisen tarkoituksena on maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

Määräaikainen oleskelulupa voidaan ulkomaalaislain 33 §:n mukaan myöntää oleskelun luonteesta riippuen joko jatkuvana (A) tai tilapäisenä (B). Käytännössä oleskelulupa myönnetään tilapäisenä vain, jos oleskelun luonne on selkeästi luonteeltaan lyhytaikaista ja tilapäisluontoista. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi määräaikainen, alle kahden vuoden pituinen työsuhde. Oleskeluluvan luonteella on lähinnä vaikutusta pysyvän oleskeluluvan saamiseen. Pysyvä oleskelulupa on lain 56 §:n mukaan mahdollista myöntää, jos ulkomaalainen on oleskellut Suomessa neljä vuotta jatkuvan oleskeluluvan saatuaan.

Toimeentulosta säädetään ulkomaalaislain 39 §:ssä. Sen mukaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu, jollei laissa toisin säädetä. Toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäistapauksissa poiketa, jos tähän on poikkeuksellinen syy tai lapsen etu sitä vaatii. Toimeentulo voi koostua ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavista tuloista. Keskeistä on, että ulkomaalaisen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tai vastaavan muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen.

Työntekijän toimeentuloedellytyksestä säädetään erikseen työntekijän oleskeluluvan osalta ulkomaalaislain 73 §:n 3 momentissa ja muun oleskeluluvan ansiotyötä varten osalta lain 77 §:n 3 momentissa. Edellytys eroaa edellä mainitusta 39 §:ssä säädettävästä yleisestä toimeentuloedellytyksestä siten, että työntekijän tulee pystyä saamaan riittävät ja säännölliset varat an-

siotyöstä saatavilla tuloilla. Huomioon ei voida siten ottaa esimerkiksi säästöjä tai muuta varallisuutta.

Ensimmäistä oleskelulupaa on pääsääntöisesti haettava ulkomailla siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Pääsääntö on, että esimerkiksi työntekijän tai elinkeinonharjoittajan on haettava ensimmäinen oleskelulupa jo ennen maahan saapumista. Jos ulkomaalainen on saapunut Suomeen viisumilla tai viisumivapaasti ilman etukäteen ulkomailla hankittua oleskelulupaa, voidaan hänelle poikkeuksellisesti myöntää ensimmäinen oleskelulupa Suomessa haetuna, sikäli kuin ulkomaalaislain 49 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Esimerkiksi asiantuntijatyöhön tulevat ulkomaalaiset ovat käytännössä voineet hakea ensimmäistä oleskelulupaa vasta Suomessa. He voivat myös aloittaa pääsäännöstä poiketen työnteon oleskelulupahakemuksen vireillä ollessa, koska ulkomaalaislain 79 §:n 1 momentin 1 kohta sallii asiantuntijatyön tekemisen enintään kolmen kuukauden ajan ilman oleskelulupaa. Säännös ei kuitenkaan vapauta mahdollisesta viisumivaatimuksesta, joka määräytyy Euroopan unionin lainsäädännön mukaan.

Oleskelulupa yrittäjyyden perusteella

Yrittäjyyden perusteella myönnettävästä eli elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta säädetään ulkomaalaislain 5 luvussa. Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan ulkomaalaislain 3 §:n 9 kohdan mukaan henkilöä, joka harjoittaa elinkeinoa tai ammattia omissa nimissään (ammatinharjoittaja) tai on yritysvastuun kannalta tällaiseen henkilöön rinnastettava. Laki siis edellyttää, että yrittäjä on henkilökohtaisessa vastuussa yritystoiminnasta. Ulkomaalaislain elinkeinonharjoittajan määritelmä poikkeaa siten muualla lainsäädännössä käytetyistä yrittäjien määritelmistä. Ulkomaalaislain määritelmää käytetään sovellettaessa ulkomaalaislakia.

Säännös tarkoittaa käytännössä, että oleskelulupa voidaan myöntää vain, jos kyseessä on toiminimi tai avoin yhtiö. Sen sijaan osakeyhtiössä työskentelyä ei katsota elinkeinonharjoittamiseksi edes silloin kun henkilö omistaa koko osakekannan (HE 28/2003vp). Elinkeinonharjoittajana ei myöskään pidetä kommandiittiyhtiössä työskentelevää äänetöntä yhtiömiestä, koska hänen vastuunsa yhtiössä rajoittuu yhtiöpanoksen määrään. Sen sijaan avoimessa yhtiössä työskentelevä yhtiömiestä ja kommandiittiyhtiössä työskentelevä vastuunalainen yhtiömiestä ovat yritysvastuun kannalta rinnastettavissa elinkeinonharjoittajaan, koska heidän vastuunsa yhtiössä on henkilökohtainen ja rajaton.

Osuuskunnassa työskentelevät osuuskunnan jäsenet eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa osuuskunnan velasta. Kuitenkin jos osuuskunnan säännöissä on määrätty, että osuuskunnan jäsenet ovat velkojia kohtaan rajattomasti lisämaksuvelvollisia, osuuskunnassa työskentelevät osuuskunnan jäsenet on katsottu rinnastettaviksi yritysvastuun kannalta elinkeinonharjoittajaan. Ammatinharjoittajana pidetään esimerkiksi toiminimellä toimivaa hammaslääkärää, kosmetologia tai kampaajaa.

Elinkeinonharjoittaja, jolle on myönnetty pysyvä tai jatkuva oleskelulupa, on oikeutettu elinkeinonharjoittamisen lisäksi työskentelemään ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 1 kohdan nojalla myös toisen palveluksessa. Ammatinharjoittajan työnteko-oikeus toisen palveluksessa on sen sijaan rajoitettu. Ammatinharjoittaja on ulkomaalaislain 77 §:n 3 momentin mukaan oikeutettu työskentelemään ammatinharjoittamisen ohella vain 77 §:n 1 momentin 1—5 kohtien tai 79 §:n 1 tai 3 momentin mukaisissa tehtävissä.

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan hakeminen on kaksivaiheinen prosessi. Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lain 76 §:n mukaan, että elinkeinotoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset ja että hakijan toimeentulo on turvattu. Elinkeino-, lii-

kenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä *ELY-keskus*) harkitsee yrityksen kannattavuuden ja hakijan toimeentulon maassa oleskelun aikana. ELY-keskus tekee harkintansa perusteella osapäätöksen, jonka se toimittaa Maahanmuuttovirastolle. Toiminnan kannattavuutta arvioidaan erilaisten ennalta saatavien selvitysten, kuten liiketoimintasuunnitelman tai sitovien esisopimusten sekä rahoituksen perusteella. Elinkeinonharjoittajan tulee saada elinkeinotoiminnan voitosta, nostetusta palkasta, henkilökohtaisista ostoista tai esimerkiksi myyntivoitoista sellainen säännöllinen toimeentulo, että se oleskeluluvan voimassaoloaikana ylittää toimeentulotuen perusosan myöntämisen alarajan. Suuntaa-antavana rajana turvatulle toimeentulolle on lain kirjoitushetkellä käytetty 1000 euroa kuukaudessa. ELY-keskuksen myönteisen osapäätöksen jälkeen Maahanmuuttovirasto tutkii, täyttääkö hakija oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset. Jos ulkomaalaislain 36 §:n edellytykset täyttyvät, Maahanmuuttovirasto myöntää hakijalle elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan. Jos ELY-keskus arvioi, ettei elinkeinotoiminnalle ole edellytyksiä, Maahanmuuttovirasto ei voi myöntää hakijalle elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.

Oleskeluluvan voimassaoloaika

Ensimmäisen oleskeluluvan voimassaoloajasta säädetään ulkomaalaislain 53 §:ssä. Pääsääntö on, että ensimmäinen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi. Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää taikka sellaisia opintoja varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi. Esimerkiksi kahden vuoden määräaikaiseen projektiin tulevalle työntekijälle voidaan myöntää suoraan oleskelulupa kahdeksi vuodeksi. Jatkolupa voidaan myöntää lain 55 §:n nojalla enintään neljäksi vuodeksi. Pysyvä oleskelulupa voidaan myöntää neljän vuoden jatkuvaluonteisella (A) oleskeluluvalla oleskelun jälkeen siten kuin lain 56 §:ssä säädetään.

Sormenjälkien ottaminen oleskelulupakorttia varten

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Tästä säädetään ulkomaalaislain 33 a §:ssä. Oleskelulupakortin tekniseen osaan talletetaan hakijan biometriset tunnisteet eli kasvokuva ja sormenjäljet. Hakijan on annettava biometriset tunnisteet aina oleskeluluvan hakemisen yhteydessä ulkomaalaislain 60 d §:n mukaisesti. Käytännössä tämä tapahtuu viranomaisen asiointipisteessä. Edellytys koskee myös jatkolupavaihetta.

Biometriset tunnisteet sisältävä oleskelulupakortti perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (EU:n oleskelulupa-asetus) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (muutosasetus). Asetukset velvoittavat keräämään biometriset tunnisteet oleskelulupakortin teknistä osaa varten. Se ei kuitenkaan sääntele sitä, miten usein biometriset tunnisteet otetaan.

Oleskelulupakortti annetaan oleskeluluvan voimassaoloajaksi. Oleskelulupakortti voidaan erityisestä syystä antaa tätä lyhyemmäksi ajaksi. Oleskelulupakortti on voimassa kuitenkin enintään viisi vuotta. Oleskelulupakortti tulee siten uusia viiden vuoden välein, vaikka ulkomaalaisella olisi pysyvä oleskelulupa. Kortin voimassaoloajan rajaamista viiteen vuoteen on perusteltu asiakirjaturvallisuuden näkökulmasta. Asiaa koskeneessa hallituksen esityksessä todetaan, että kortin sirulle voidaan nykytekniikalla taata viiden vuoden toimivuus (HE 104/2010 vp, s. 34).

Vaatus biometrinen tunnisteiden ottamisesta koskee ulkomaalaislain 161 a §:n nojalla myös Euroopan unionin kansalaisen perheenjäsenelle myönnettävää oleskelukorttia.

2.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaisten lainsäädäntö

Yleistä

Kansainvälisten kasvuyrittäjien houkuttelemiseksi on toteutettu viime vuosina toimenpiteitä useissa maissa. Osana tätä kokonaisuutta monessa maassa on myös luotu kasvuyrittäjiä varten erityinen oleskelulupamenettely, joka on rakennettu juuri kasvuyrittäjyyden ja sitä koskevan toimintaympäristön erityispiirteet huomioiden. Yrittäjyyden perusteella myönnettävää oleskelulupaa ei ole rajattu koskemaan vain henkilökohtaisessa vastuussa olevia elinkeinoharjoittajia. Kasvuyrittäjien merkityksestä yksittäiselle kansantaloudelle ja laajemmin kulloisellekin talousalueelle kertoo sekin, että myös Euroopan unionin piirissä on keskusteltu viimeisen vuoden aikana mahdollisuudesta luoda tulevaisuudessa yhteiseurooppalainen kasvuyrittäjän oleskelulupa ja sitä koskeva lainsäädäntö. Toistaiseksi Euroopan unionin komissio ei kuitenkaan ole antanut asiasta lainsäädäntöehdotusta eikä tällaista ole tietävästi odotettavissa lähiaikoina. Muista pohjoismaista Tanskalla on kasvuyrittäjiä varten erityinen oleskelulupamenettely ja kasvuyrittäjiä pyritäänkin houkuttelemaan maahan aktiivisesti. Euroopan unionin jäsenvaltioista yhdeksässä maassa on erityinen kasvuyrittäjän oleskelulupamenettely. Nämä maat ovat Yhdistyneet kuningaskunnat, Irlanti, Espanja, Italia, Alankomaat, Tanska, Ranska, Slovakia ja Viro. Euroopan unionin ulkopuolisista maista esimerkiksi Australiassa, Uudessa-Seelannissa, Singaporessa, Kanadassa ja Chilessä on panostettu kasvuyrittäjien houkuttelemiseen.

Yksittäisissä maakohtaisissa ratkaisuissa on jonkin verran eroja, mutta kasvuyrittäjien oleskelulupajärjestelmien välillä on myös selkeitä yhteneväisyyksiä. Keskeinen ero niin sanottuun muuhun, perinteiseen yritystoimintaan on, että arvioinnissa kiinnitetään huomiota enemmän nopean kasvun mahdollistavaan liikeideaan kuin yrityksen historiaan. Kysymys on kokonaisarvioinnista, jossa kiinnitetään huomiota muun muassa innovaatioon, tuotteen tai palveluun skaalautuvuuteen, kansainvälisiin kasvumahdollisuuksiin ja yrityksen taustalla olevien henkilöiden henkilökohtaiseen kykyyn ja kokemukseen. Oletuksena on, että oleskeluluvan hakija on keskeisessä roolissa yrityksen jokapäiväisessä, operatiivisessa toiminnassa. Kasvuyritykset toimivat tyypillisesti teknologia-perusteisilla toimialoilla.

Toimivimmiksi havaitut järjestelmät rakentuvat yleensä kaksivaiheiselle menettelylle, jossa jokin muu kuin oleskelulupaviranomainen suorittaa ensin kasvuyrityksen liiketoimintamallia koskevan arvioinnin. Se, mikä taho tämä on, vaihtelee maittain. Joissakin maissa kyseessä on toinen, yrityskehittäjä lähellä oleva viranomaisyhteyksinen organisaatio. Joissakin maissa arvioinnin tekee yksityisen sektorin edustajista koostuva ohjausryhmä taikka kahden edellä mainitun yhdistelmä. Keskeistä on, että oleskelulupaviranomainen ei arvioi liiketoiminnallista ulottuvuutta, vaan ainoastaan lähinnä henkilöturvallisuuteen ja toimeentuloon liittyvät edellytykset.

Kansainvälisten kokemusten perusteella on selvää, että kasvuyrittäjien oleskelulupaprosessin on oltava mahdollisimman sujuva ja nopea, koska osaajista käydään kansainvälistä kilpailua. Kasvuyrittäjien osalta on myös omaksuttava jokseenkin uudenlainen lähestymistapa. Kasvuyrittäjyyteen liittyy käsitteellisesti suuri riskinotto nopean ja mittavan kasvun toivossa. Näin ollen myös maahanpääsyvaiheessa on hyväksyttävä, että kaikki maahan tulevat kasvuyrittäjät eivät liiketoimintamallin ennakkolisesta arvioinnista huolimatta menesty ainakaan ensimmäisellä yrittämällä. Maahanpääsyn kynnys ei saa kuitenkaan olla liian korkea, koska mikään asiantuntijataho ei voi täydellä varmuudella ennustaa yrityksen menestymistä. Kyse onkin enemmän liiketoimintaidean ja sen takana olevien henkilöiden potentiaalinen arvioinnista.

Eri maiden ratkaisuihin on jonkin verran eroa yksityiskohdissa. Jotkut maat esimerkiksi edellyttävät minimipääomaa, toiset eivät. Osa maista edellyttää, että kasvuyrittäjä on onnistunut hankkimaan jo sijoitussopimuksia juuri kyseisessä maassa toimivista sijoituslähteistä. Espanja, Irlanti ja Yhdistyneet kuningaskunnat edellyttävät määrätyn suuruista pääomaa. Ranskassa sen sijaan jokainen kasvuyrittäjyyden perusteella oleskeluluvan saanut saa julkisrahoitteista avustusta liiketoimintaansa.

Kansainvälisten kokemusten perusteella oleskeluluvan voimassaoloaika ei saisi olla liian lyhyt, jotta yrittäjät uskaltavat panostaa maassa oleskeluun ja yrittämiseen ilman huolta oleskeluoikeuden päättymisestä. Joissakin maissa on ollut ongelmana, että merkittävä osa kasvuyrittäjistä ei jää maahan, vaan siirtää toimintansa muualle. Ensimmäisen oleskeluluvan voimassaoloajan pituus vaihtelee maittain. Esimerkiksi Alankomaissa, Espanjassa, Italiassa ja Ranskassa ensimmäinen lupa on voimassa vuoden, Irlannissa viisi, Yhdistyneissä kuningaskunnissa kolme ja Tanskassa kaksi vuotta.

Kasvuyrittäjät eivät muodosta numeerisesti suurta osaa yhdenkään jäsenvaltion maahanmuuttolastoissa. Hakemusten määrät vaihtelevat 20–150 hakemukseen. Ranskasta haetaan poikkeuksellisen paljon oleskelulupia tällä perusteella (yli 1 000 hakemusta), mikä selittyy lupaan liittyvällä avustusrahoituksella. Hyväksyttyjä tiimejä oli tammikuussa 2017 kuitenkin vain 70 kappaletta. Suurimmat yksittäiset kansalaisuudet ovat Intia, Kanada, USA ja Venäjä, joskin lähtömaissa on paljon hajontaa.

Toimivan järjestelmän luomiseen liittyvät haasteet ovat suuria, mutta yhteiseurooppalaisia. Keskeistä kansainvälisten kokemusten perusteella on myös toimenpiteiden aktiivinen jälkiseuranta, monitorointi ja tarvittavien muutosten tekeminen sekä oleskelulupajärjestelmään että kasvuyrittäjiä houkuttelemiseksi suoritettuihin toimenpiteisiin. Seuraavassa käydään tarkemmin läpi Tanskan, Alankomaiden, Viron ja Ranskan oleskelulupalainsäädäntöä tältä osin. Kyseisten maiden lainsäädäntö on verrattain uutta ja Suomen toimintaympäristön kannalta relevanttia.

Tanska

Kasvuyrittäjää koskevat säännökset tulivat voimaan tammikuussa 2015. Kyseessä on kolmi-vuotinen kokeilu, koska uuden lupajärjestelmän vaikutuksia ei ole voitu tyhjentävästi arvioida etukäteen. Tarkoituksena kuitenkin on, että kyseessä olisi pidempiaikainen ohjelma.

Lähtökohtana lainsäädännön valmistelussa on ollut mahdollisimman joustava järjestelmä, joka mahdollistaa tapauskohtaisen arvioinnin. Järjestelmä rakentuu kahden viranomaistoimijan mallille: Suomen Innovaatorahoituskeskus Tekesiä (jäljempänä *Tekes*) toiminnallisesti muistuttava viranomainen, Danish Business Agency, arvioi ensin kasvuyrityksen menestymismahdollisuudet. Jos arvio on myönteinen, maahanmuuttoviranomainen voi tämän jälkeen myöntää oleskeluluvan. Arvion saa kuudessa viikossa ja se on maksuton. Jos arvio on kielteinen, hakija voi joko hakea uudelleen tai valittaa asiasta Danish Business Agencylle, joka käsittelee asian sisäisesti. Myönteisen arvion jälkeen on kolme kuukautta aikaa hakea oleskelulupaa, joka myönnetään neljässä viikossa. Käytännössä koko prosessi on mahdollista läpikäydä 10 viikossa. Sama prosessi toistuu jatkolupavaiheessa.

Lain henkilöllinen soveltamisala on yksi esimerkki seikasta, johon on tietoisesti jätetty harkinnanvaraa. Henkilöpiiriä ei ole määritelty kovin tiukasti. Oleskelulupa on tarkoitettu perustajajäsenille. Omistusosuudelle ei ole määritelty tiettyä rajaa. Keskeistä on, että yrittäjä on aktiivinen ja merkittävä osa yrityksen päivittäistä toimintaa. Oleskelulupa voidaan myöntää kor-

keintaan kahdelle henkilölle yhtä yritystä kohden. Lähitulevaisuudessa on kuitenkin tarkoitus arvioida, tulisiko henkilölukumäärän olla suurempi.

Yritys voi olla hakuvaiheessa vasta perusteilla. Maahanmuuttoviranomaiset voivat myöhemmin tarkistaa kaupparekisteristä ja väestötietojärjestelmästä, että yritys on todella perustettu.

Oleskelulupa on tarkoitettu teknologiaperusteisille kasvuyrityksille. Lupaa ei voi myöntää, jos kyse on vähittäismyyntiliikkeestä taikka maahantuontiyrityksestä. Edellytyksenä on myös, että kasvuyrityksen uskotaan luovan työpaikkoja ja talouskasvua Tanskaan. Danish Business Agency:n arvion tarkemmasta sisällöstä ei ole säädetty laissa, mutta se perustuu käytännössä viiteen osatekijään: innovaatioarvo, markkina-analyysi, yrittäjätiimi, skaalautuvuus ja kokonaisharkinta. Kyse on käytännössä samoista osatekijöistä, joita myös sijoitustoiminnassa käytetään.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että hakijan toimeentulo on turvattu. Toimeentulon voi osoittaa tiliotteella. Vaaditun toimeentulon määrä perustuu samalle periaatteelle kuin Suomessa eli varoja on oltava sen verran, että hakijan toimeentulo ei perustuisi toimeentulotukijärjestelmään. Oleskelulupa mahdollistaa kuitenkin suurimman osan Tanskan hyvinvointiyhteiskunnan palveluista.

Oleskelulupa myönnetään ensin kahdeksi vuodeksi, minkä jälkeen sitä voidaan jatkaa kolme vuotta kerrallaan. Tanskassa on käytössä 50 oleskeluluvan vuosikiintiö. Vuosien 2015–2016 aikana on ollut yhteensä 461 alkuvaiheen hakijaa, joista 105 on saanut myönteisen arvion Danish Business Agencylta. Kaikki myönteisen arvion saaneet eivät ole kuitenkaan hakeneet oleskelulupaa. Olettama on, että he ovat päätyneet sijoittautumaan muuhun maahan.

Samana ajanjaksona on myönnetty noin 40 oleskelulupaa. Suurin osa hyväksytyistä hakijoista toimii ohjelmistoalalla. Kansalaisuuksissa on suurta variaatiota. Intialaiset erottuvat tilastosta selkeästi suurimpana ryhmänä.

Alankomaat

Alankomaissa kasvuyrittäjyyttä koskeva ulkomaalaislainsäädäntö on tullut voimaan vuoden 2015 alussa. Oleskeluluvan saaminen edellyttää ensinnäkin, että hakijalla on Hollannissa toimiva yhteistyökumppani, jona toimii yleensä yrityskiihdyttämö, yrityshautomo tai yksityissiioittaja eli niin sanottu bisnesenkeli. Nämä hyväksytään erillisessä menettelyssä ja hyväksytyistä pidetään listaa internetissä. Hyväksyminen edellyttää, että kyseessä ei ole sukulainen, että kyseessä on vakiintunut toimija, yhteistyösopimus on allekirjoitettu ja että yhteenliittymässä on vähintään kaksi henkilöä. Lisäksi edellytetään, että yritystoiminnan tulee olla innovatiivista, minkä arvioi erityinen taho (Netherlands Enterprise Agency). Lisäksi edellytetään, että yritys on rekisteröity ja että hakijalla on riittävät varat toimeentuloa varten (noin 1 000 euroa/kk).

Ensimmäistä oleskelulupaa haetaan Hollannissa ja se myönnetään yhdeksi vuodeksi. Jatkolupa on tämän jälkeen mahdollista saada kahdeksi vuodeksi. Jatkoluvan saa ilman erillistä harkintaa, jos edellä mainittu hyväksytty yhteistyökumppani vahvistaa, että yhteistyö jatkuu edelleen. Kolmen vuoden jälkeen siirrytään tavallisen yrittäjän oleskeluluvan puolelle. Hakemuksen käsittelymaksu on huomattavasti alempi kuin muilla yrittäjillä. Vuonna 2015 näitä oleskelulupia myönnettiin 21 kappaletta.

Alankomaissa kasvuyrittäjän oleskelulupajärjestelmä koetaan sinänsä toimivaksi, mutta sen markkinointi on jäänyt vähälle, joten tietoisuus siitä ei ole paras mahdollinen. Menettelyn

osalta yksinkertaistamiseen nähdään tarvetta, sillä hyväksytyjä yhteistyökumppaneita on ai-noastaan kahdeksan kappaletta.

Viro

Virossa kasvuyritystoiminnan perusteella on ollut mahdollista saada lupa maassa oleskeluun ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten johdosta. Lainmuutokset tulivat voimaan 18 päivänä tammikuuta 2017.

Viron ulkomaalaislain mukaan kasvuyritys on Viroon rekisteröity yritys, joka on aloittamassa toiminnan kehittääkseen ja aloittaakseen liiketoimintamallin, joka tähtää globaaliin kasvuun, on innovatiivinen ja toistettavissa oleva ja jolla lisäksi on merkittävää lisäarvoa Viron talous-elämälle.

Lupaprosessiin liittyy Virossa asiantuntijakomitean tekemä arviointi, joka edeltää itse viisumi-tai oleskelulupaprosessia. Se arvioi yrityksen toiminnan suhteessa kasvuyrittäjän määritel-mään. Komitea koostuu Viron kasvuyrittäjyysverkoston jäsenistä, joilla on vankkaa kokemus-ta aihealueesta. Komitean jäsenet eivät siis ole viranomaisia, vaan yrityssektorin edustajia. Komitean on tehtävä arviointinsa kymmenen työpäivän aikana. Komitean arviointia ei tarvita, jos yritys on mukana yrityskiihdyttämössä, joka on mainittu laissa.

Kun asiantuntijakomitea on todennut, että kyseessä on kasvuyritys, hakija voi aloittaa viisu-min tai oleskeluluvan hakemisen. Sekä lyhyt- että pitkäkestoinen viisumi voidaan myöntää yrityksen perustamiseksi ja jo perustettuun yritykseen. Lyhytkestoinen viisumi on voimassa 90 päivää 180 päivän jakson aikana ja pitkäkestoinen viisumi on voimassa jopa 365 päivää. Jos viisumi on myönnetty, myös perheenjäsenille voidaan myöntää viisumit samalle ajalle. Kasvuyrittäjien toimeentuloedellytys on normaalia alempi.

Ulkomaalainen, joka on rekisteröinyt kasvuyrityksen Virossa, voi hakea jatko-oleskelulupaa yritystoiminnan perusteella kehittääkseen yritystään. Asiantuntijakomitean tulee ensin vahvis-taa, että kyse on edelleen startup-yrittäjyydestä. Tällainen oleskelulupa voidaan myöntää jopa viideksi vuodeksi ja myös perheenjäsenille voidaan myöntää oleskeluluvat samalle ajalle.

Ranska

Ranskassa otettiin käyttöön vuonna 2015 French Tech Ticket -ohjelma. Kyseessä on vuoden kestävä ohjelma, jonka tarkoituksena on houkutella lahjakkaita ulkomaisia kasvuyrittäjiä pe-rustamaan yrityksensä Ranskaan. Tammikuussa 2017 yhteensä 70 joukkuetta aloitti ohjelmas-sa. Vuoden viisumin lisäksi French Tech Ticket-ohjelmaan osallistuvat hyötyvät muistakin eduista, joita ovat muun muassa 45 000 euron tukiraha jokaiselle ohjelman projektille, erilaiset tukipalvelut ja asettautumispaketti.

Vuonna 2017 Ranska lanseerasi osana "Passport Talent"-järjestelmää, uuden French Tech Vi-sa -ohjelman, jossa on kyse ulkomaisille kasvuyrittäjille sekä teknologia-alan lahjakkuuksille ja sijoittajille suunnatusta ohjelmasta. Sen kohderyhmiä on siten kolme; yritysten perustajat, teknologia-alan tulevaisuudenlupaukset sekä teknologia-alan sijoittajat ja niin sanotut busines-senkelit. Aiempaan French Tech Ticket-ohjelmaan verrattuna uuden French Tech Visan kuva-taan olevan helpompi ja kattavampi ohjelma, joka mahdollistaa jopa neljän vuoden maassa oleskelun. Etuihin kuuluu muassa perheenjäsenen maahantulomahdollisuus sekä vapautuksen työluvista silloin, kun työ suoritetaan työntekijänä. Yrityksen perustaja voi saada French Tech Visan kolmella eri tavalla. Hän voi joko hakea French Tech Ticket -ohjelmaan (voittajille no-peutettu käsittely) tai hakea ranskalaisiin yrityskiihdyttämöihin ja kilpailuihin taikka hakea

suoraan kasvuyrityksen perustajille suunnattuun French Tech Visa -ohjelmaan ottamalla yhteyttä sijainnista riippuen joko paikalliseen ranskalaiseen konsulaattiin tai prefektuuriin ja seuraamalla Passport Talentin yleistä hakumenettelyä.

2.3 Nykytilan arviointi

Yleistä

Tarkasteltaessa oleskelulupajärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä tämän päivän taloudellisen toimintaympäristön ja talouskasvun näkökulmasta, on havaittavissa sekä oleskeluluvan myöntöperusteisiin että menettelyn yleiseen sujuvuuteen liittyviä puutteita. Oleskeluluvan myöntöperusteet eivät ensinnäkään ole ajan tasalla, koska laki ei mahdollista oleskeluluvan myöntämistä yrittäjyyden perusteella, jos yritys on osakeyhtiömuotoinen. Toisin kuin monessa muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, Suomen ulkomaalaislainsäädännössä ei myöskään ole otettu huomioon ulkomaalaisia kasvuyrittäjiä. Monessa muussa maassa kasvuyrittäjiä varten on suunniteltu oma nopea lupamenettelynsä, joka ottaa huomioon kasvuyrittäjyyden erityispiirteet.

Toiseksi, oleskelulupajärjestelmää on myös muilta osin syytä kehittää entistä sujuvammaksi sekä oleskeluluvan hakijan että viranomaisten näkökulmasta. Oleskelulupajärjestelmän kehittämiseksi on jo toteutettu useita käytännön toimenpiteitä Maahanmuuttovirastossa. Tämän lisäksi on tunnistettavissa myös kaksi selkeää lainsäädännön kehittämiskohdetta: 1) uusien sormenjälkien ottamisesta luopuminen jatkolupavaiheessa ja 2) asiantuntijoiden ensimmäisen oleskeluluvan voimassaoloajan pidentäminen. Molemmilla mainituilla prosessiuudistuksilla olisi mahdollista vähentää henkilökohtaista asiointia ja nopeuttaa lupaprosessia ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisen jälkeen.

Oleskelulupa yrittäjyyden perusteella

Ulkomaalaisten kasvuyrittäjien houkuttelemiseksi Suomeen on vireillä useita toimenpiteitä niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Kasvuyrittäjien houkuttelevuus Suomeen on kuitenkin turhaa, jos he eivät voi jäädä maahan oleskelulupalainsäädännössä olevien puutteiden vuoksi. Oletettavaa on, että myös moni ulkomaalainen opiskelija jäisi opintojensa päättymisen jälkeen Suomeen juuri kasvuyrittäjän roolissa, jos lupalainsäädäntö tämän sallisi. Ulkomaalaislakia tulisi muuttaa siten, että oleskelulupa olisi mahdollista myöntää ulkomaalaiselle kasvuyrittäjälle yritystoiminnan perusteella. Kasvuyritykset ovat erityisesti alkuvaiheessa pääoma-riippuvaisia ja toimivat yleensä osakeyhtiömuodossa. Näin ollen voimassa olevan lain sääntely elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta ei ole riittävä.

Kasvuyrittäjän oleskelulupajärjestelmän tulisi olla mahdollisimman sujuva. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää edellä esiteltyä Tanskan oleskelulupajärjestelmää ja -lainsäädäntöä. Tanskan lainsäädäntö on verrattain uusi ja tanskalainen yhteiskuntajärjestelmä on vertailluista maista lähimpänä Suomea.

Kasvuyrittäjälle suunnatun oleskelulupajärjestelmän lisäksi ei ole perusteita säilyttää ulkomaalaislaissa nykyisenkaltaista rajausta elinkeinonharjoittamiseen silloin, kun kyse on yritystoiminnasta. Oleskelulupa yrittäjyyden perusteella tulisi olla mahdollista myöntää yhtiömuodosta riippumatta. Tällöin oleskelulupa voitaisiin myöntää esimerkiksi osakeyhtiön perustaneelle ulkomaalaiselle.

Sormenjälkien ottaminen oleskelulupakorttia varten

Maahanmuuttovirasto on kehittänyt sähköisesti tapahtuvaa asiointia usean vuoden ajan. Hakemuksen jättäminen ja käsittelymaksun maksaminen on nykyisin mahdollista sähköisesti melkein kaikkien oleskelulupaperusteiden kohdalla. Asioinnin siirtyminen verkkoon nopeuttaa asian käsittelyä ja on asiakkaalle vaivattomampaa. Henkilökohtaisen asioinnin vähentyminen myös laskee viranomaiskustannuksia. Käytännössä hakijan on kuitenkin tällä hetkellä asioitava henkilökohtaisesti viranomaisen toimipisteessä sähköisestä asioinnista huolimatta, koska hänen täytyy antaa biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten. Biometristen tunnisteiden ottamisesta ei ole mahdollista luopua ensimmäisen oleskeluluvan hakemisen yhteydessä, koska Euroopan unionin lainsäädäntö velvoittaa jäsenvaltiot keräämään sormenjälkitiedot oleskelulupakortin teknistä osaa varten. Estettä ei kuitenkaan olisi sille, että jatkolupavaiheessa ei enää otettaisi sormenjalkia uudelleen edellyttäen, että ensimmäisen oleskeluluvan yhteydessä annetut sormenjäljet ovat edelleen teknisesti lukukelpoiset. Henkilön tunnistaminen ei edellytä uusien sormenjälkien ottamista.

Oleskelulupakorttia ja Euroopan unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttia varten haettavat sormenjäljet talletetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 7 §:n nojalla ulkomaalaisrekisteriin. Sormenjäljet ovat siten käytettävissä uutta oleskelulupakorttia varten ilman, että hakijan välttämättä tarvitsisi antaa sormenjalkia uudelleen. Sormenjälkien ottaminen voitaisiin siten ensimmäisen luvan myöntämisen jälkeen rajata tilanteisiin, joissa edellisten sormenjälkien ottamisesta on kulunut 5 vuotta tai niiden ottamiselle uudelleen on erityinen syy.

Sormenjälkien ottamisesta luopuminen jatkolupavaiheessa mahdollistaisi jatkoluvan hakemisen täysin sähköisesti useimmissa tapauksissa, jos hakija käyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Kasvokuvan toimittaminen sähköisesti suoraan valokuvausliikkeestä Maahanmuuttovirastolle tulee mahdolliseksi vuoden 2017 aikana. Käytännössä henkilökohtaista asiointia viranomaisen toimipisteessä tarvittaisiin vain, jos hakijaa tarvitsisi esimerkiksi kuulla tai asiointiin olisi muita, esimerkiksi hakijan omasta toiveesta, johtuvia syitä.

Euroopan unionin kansalaisen perheenjäsenelle myönnetään oleskeluoikeuden osoitukseksi oleskelukortti suoraan viideksi vuodeksi, mistä syystä nykytilassa havaittu epäkohta ei kosketa käytännössä heitä.

Asiantuntijan oleskeluluvan voimassaoloaika

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika pidentämällä voitaisiin edelleen tehdä oleskelulupamenettelystä asiakasystävällisempi. Oleskelulupa tulisi voida myöntää vuotta pidemmäksi ajaksi silloin, kun hakemukseen ei liity erityistä riskiä säännösten kiertämisestä ja jos voidaan olettaa, että oleskeluluvan myöntämisen perusteet täyttyvät vielä vuodenkin jälkeen. Sekä luvanhakijan että viranomaisten näkökulmasta olisi tehokkaampaa, jos uutta lupaa ei tarvitsisi hakea heti vuoden kuluttua maahantulosta silloin, kun uuden luvan myöntäminen on enimmäkseen muodollisuus. Asiantuntijoiden oleskelulupapäätökset ovat yleensä myönteisiä. Asiantuntijat ovat myös ryhmä, joista käydään kansainvälistä kilpailua. Näin ollen olisi perusteltua myöntää asiantuntijalle oleskelulupa suoraan kahdeksi vuodeksi, ellei maassa oleskelun aiottu kesto ole alle kaksi vuotta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Yleistä

Esityksen tavoitteena on tukea yrittäjyyttä ja sitä kautta talouskasvua ulkomaalaislain keinoin. Yrittäjyyttä koskeva ulkomaalaislainsäädäntö saatettaisiin vastaamaan tämän päivän kansainvälisen toimintaympäristön vaatimuksia edesauttaen siten kansainvälisten yrittäjien saamista Suomeen. Yrittäjyyttä koskevilla säännöksillä edesautettaisiin osaltaan myös Suomessa opiskelleiden ulkomaalaisten maahan jäämistä opintojen jälkeen, sillä erityisesti kasvuyrittäjät ovat usein nuoria henkilöitä. Esityksellä myös sujuvoitettaisiin jatkolupavaihetta, mikä hyödyttäisi sekä viranomaistoimintaa että oleskeluluvan hakijaa oleskeluluvan myöntöperusteesta riippumatta.

3.2 Kasvuyrittäjät

Kasvuyrittäjiä varten ehdotetaan luotavaksi oma menettelynsä, joka ottaisi huomioon kasvuyrittäjyyteen liittyvät ominaispiirteet. Kansainvälisten mallien mukaisesti kasvuyrittäjyyteen liittyvän liiketoiminnallisen arvioinnin suorittaisi oleskelulupaviranomaisen sijaan taho, joka tuntee paremmin kasvuyrittäjyystoiminnan ja sitä koskevan toimintaympäristön. Suomessa Innovaatiorahoituskeskus Tekes on tähän luontevin taho. Tekesin valintaa puoltaa sen valtakunnallinen viranomaisluonne ja kasvuyrittäjäkentän tuntemus. Tekesin asiakkaina on merkittävä osa Suomessa toimivista nuorista kasvuyrityksistä. Tekes rahoittaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa yritysten kehityshankkeita ja tukee yritysten kehittymistä. Näin ollen ehdotetaan, että kasvuyrittäjyyteen liittyvän liiketoiminnallisen kasvu- ja kannattavuusarvioinnin suorittaisi Tekes. Tarkoituksena olisi, että hakija hankkisi Tekesin puoltavan lausunnon jo ennen oleskeluluvan hakemista. Maahanmuuttovirasto ei arvioisi uudelleen kasvuyrityksen liiketoimintamallia, vaan myöntäisi oleskeluluvan ulkomaalaislain yleisten edellytysten täyttyessä Tekesin puoltavan lausunnon perusteella. Tämä on järkevää siksi, että kansainvälisten kokemusten perusteella läheskään kaikki kasvuyrittäjät eivät lopulta haakaan oleskelulupaa, vaikka olisivat tätä ennen saaneet liiketoimintamallistaan hyväksytyn arvion.

Maahanmuuttoviraston tehtäväksi siten jäisi lähinnä turvallisuusnäkökohtiin ja toimeentuloon liittyvät kysymykset. Tavoitteena on, että oleskelulupamenettely olisi mahdollisimman nopea ja selkeä. Oleskelulupahakemus voitaneen ratkaista muutamassa viikossa, jos hakijalla on esittää heti kaikki tarvittavat selvitykset. Tekesin osuudesta ei voida vielä esityksen valmisteluvaiheessa esittää tarkkaa arviota. Tällä hetkellä Tekes käsittelee sille tulleet kasvuyrittäjän rahoitushakemukset noin kuukaudessa. Käsittelyaika riippuu merkittävässä määrin yrityksen kyvystä tuottaa selvitystä toiminnastaan.

Kasvuyrittäjien houkuttelevuus edellyttää myös, että Suomeen sijoittautumista harkitsevilla kasvuyrittäjillä olisi mahdollisimman selkeä kuva niin oleskelulupamenettelystä kuin muista maahan asettautumiseen liittyvistä seikoista. Tästä syystä Tekes toteuttaisi kohdennettua ja kokonaisvaltaista viestintää asiasta. Kyseessä olisi uusi oleskelulupaperuste, mistä syystä sen toimivuutta on syytä seurata tarkasti. Lain voimaantulon jälkeen on tarkoitus arvioida, onko oleskelulupaperustetta koskevaan lainsäädäntöön ja käytännön menettelyihin tarpeen tehdä muutoksia.

3.3 Yrittäjät

Yrittäjyyttä koskevan oleskeluluvan säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oleskelulupa olisi mahdollista myöntää yhtiömuodosta riippumatta. Toisin kuin tällä hetkellä, oleskelulupa olisi siten mahdollista myöntää yrittäjyyden perusteella muillekin kuin elinkeinon- tai

ammattinharjoittajalle. Oleskelulupa olisi mahdollista myöntää myös osakeyhtiön perustaneelle yrittäjälle. Menettely säilyisi muutoin ennallaan. Lakiteknisistä syistä ehdotettavan muutoksen toteuttaminen merkitsee useamman ulkomaalaislain säännöksen muuttamista, mutta asiallisesti on kyse vain yritysmuotoa koskevan ilmaisun muuttamisesta.

3.4 Jatkolupavaiheen yleinen sujuvoittaminen

Entistä vaivattomampi oleskelulupamenettely edesauttaisi Suomen kilpailukykyä erityisesti osaavan työvoiman houkuttelun näkökulmasta. Oleskelulupajärjestelmän jatkovaiheen sujuvoittamiseksi ehdotetaan kahta ulkomaalaislain muutosta.

Jatkolupavaihetta sujuvoitettaisiin luopumalla uusien sormenjälkien ottamisesta jatkolupaa haettaessa. Muutos nopeuttaisi jatkolupavaihetta. Se myös mahdollistaisi täysin sähköisesti tapahtuvan oleskeluluvan uusimisen ilman tarvetta asiakaskäyntiin. Käsittelyajan varaaminen on saattanut olla käytännössä hankalaa erityisesti paljon matkustaville asiantuntijoille. Muutos koskisi kaikkia oleskelulupia riippumatta luvan myöntämisen perusteesta. Mahdollisuus ottaa sormenjäljet myös jatkolupavaiheessa säilyisi, jos sormenjälkien ottamiselle olisi erityistä syytä. Maahanmuuttoviraston arvion mukaan tämä koskisi käytännössä hyvin pientä joukkoa, arviolta 0,5-2 prosenttia hakijoista.

Ensimmäinen oleskelulupa asiantuntijoille myönnettäisiin jatkossa yhden vuoden sijasta kahdeksi vuodeksi. Ensimmäinen oleskelulupa työnteon perusteella on mahdollista myöntää jo voimassa olevan lain nojalla kahdeksi vuodeksi, jos kyseessä on kahden vuoden määräaikainen työsuhde. Ehdotettavan muutoksen myötä oleskelulupa olisi mahdollista myöntää kahdeksi vuodeksi myös jatkuvaluontoista työntekoa ja yli kahden vuoden työsuhdetta varten. Myös asiantuntijoiden perheenjäsenet voisivat saada ensimmäisen oleskeluluvan suoraan kahdeksi vuodeksi. Muutos edesauttaisi kansainvälisten osaajien asettautumista Suomeen, kun oleskelulupaa ei tarvitsisi uusia heti ensimmäisen vuoden aikana.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettavien säännösmuutosten tarkoituksena on edistää talouskasvua ja työllisyyttä yrittäjyyden ja osaajien maahanmuuton sujuvoittamisen kautta. Tarkoituksena on edistää Suomen houkuttelevuutta globaaleilla markkinoilla.

Jatkolupavaihetta koskevat muutokset vähentävät viranomaiskustannuksia tulevina vuosina, vaikka aiheuttavatkin alkuvaiheessa kustannuksia ulkomaalaisasioiden sähköisen asiankäsitelyjärjestelmän (jäljempänä *UMA-järjestelmän*) muutostöiden osalta. Lisäksi ELY-keskusten työmäärän ennakoidaan kasvavan. Toisaalta TE-toimistojen työmäärän arvioidaan vähenevän yrittäjien osalta työntekijän oleskelulupien siirtyessä. Vielä on vaikea arvioida, kuinka paljon lupahakemusten ja myönnettävien lupien määrän voidaan odottaa kasvavan prosessin tehostumisen ja ulkomaisille kasvuyrityksille suunnatun markkinoinnin myötä. Kokonaistaloudellisesti tarkastellen ehdotettavat lainmuutosten taloudelliset vaikutukset ovat kuitenkin myönteisiä.

Kasvuyrittäjistä käydään globaalia kilpailua, koska kasvuyrittäjätoiminnalla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia valtion talouskasvuun ja kilpailukykyyn. Ehdotuksella katsotaan olevan myönteisiä taloudellisia vaikutuksia myös Suomessa, joskin tarkempia arvioita ei ole mahdollista antaa tässä vaiheessa. Uuden yrittäjyyden ohella ehdotus lisää työllisyyttä yrityksiin työllistyvien henkilöiden määrällä. Tutkimustulosten perusteella kasvuhakuiset yrittäjäve-

toiset yritykset kasvavat heti perustamisvuodesta lähtien huomattavasti muita yrityksiä voimakkaammin. Kansainväliset kasvuyrittäjät osana suomalaista innovaatioekosysteemiä edistävät myös uudentyyppisten näkökulmien ja osaamisen tehokkaamman kanavoitumista arvonnalisiksi elinkeinoelämälle. Ehdotuksella ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Tekesin osalta. Oleskelulupaa varten annettava lausunto olisi maksuton, mutta Tekesin arvion mukaan sen vaatima aika olisi verrattain vähäinen, mistä syystä kustannukset pystyttäisiin kattamaan olemassa olevista toimintamäärärahoista.

Jatkolupiin liittyvistä muutoksista johtuen ulkomaalaisasioiden sähköiseen asiankäsittelyjärjestelmään, niin kutsuttuun UMA-järjestelmään, joudutaan tekemään teknisiä muutoksia. Lisäksi yrittäjien lupia koskevat muutokset aiheuttavat joitakin vähäisiä muutostöitä. Kokonaisarvio teknisten muutostöiden kustannuksista on 175 000 euroa (ilman arvonnalisäveroa). Kustannusarvio sisältää ostopalveluna toteutettavat teknisen suunnittelun, kehityksen (ohjelmointi), testauksen, teknisen tekemisen hallinnan ja käyttöönotot sekä osin toiminnallisen määrittelyn tehtäviä. Muutokset toteutetaan osana UMA-järjestelmän kehittämistä ja Maahanmuuttovirastossa siihen jo varattujen määrärahojen puitteissa.

Erityisesti sormenjälkiä koskevista muutoksista tulee pitkällä aikavälillä kustannussäästöä. Sähköisesti hakevat ja vahvasti tunnistautuneet jatkoluvan hakijat voisivat hakea lupaa ja saada päätöksen kokonaan sähköisen asiointijärjestelmän kautta. Yksi asiakaskäynti kestää noin 30 minuuttia. Onkin arvioitu, että sormenjälkiä koskevat kustannukset tulevat katetuksi lähivuosina henkilötyövuosissa saavutettujen säästöjen vuoksi. Tarkempia arvioita ei kuitenkaan ole mahdollista antaa tässä vaiheessa. Osin tämä johtuu siitä, että jatkoluvat ovat olleet Maahanmuuttoviraston toimivallassa vasta 1 päivästä tammikuuta 2017 alkaen. Lisäksi jatkolupahakemusten tulevasta määrästä ja erityisesti sähköisten hakemusten määrän kehitymisestä ei ole vielä mahdollista tehdä arviota. Oletuksena on, että sähköinen asiointi tulisi ehdotuksen myötä lisääntymään, koska hakeminen olisi mahdollista täysin ilman asiakaskäyntiä.

Uudenmaan ELY-keskus on arvioinut, että yrittäjän oleskelulupaa koskeva ehdotus lisäisi ELY-keskusten työmäärää noin kolmen henkilötyövuoden verran. Luku vastaa nykyistä tehtäviin sidottua yhteenlaskettua henkilötyövuosimäärää. Yrittäjien osalta työntekijän oleskelulupien siirtyessä TE-toimistoilta ELY-keskuksille työmäärä vähenee vastaavasti. Ehdotettava yrittäjien oleskelulupa on huomiotava Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta annetun sisäministeriön asetuksen valmistelussa. Lähtökohta on, että oleskelulupa-asioiden käsittelyn kustannukset katetaan käsittelymaksuilla.

Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo). Maahanmuuttoviraston maksuasetuksen valmistelun yhteydessä oleskeluluvista saatavien maksujen jakautumisesta on sovittu hallinnonalojen välisellä puitesopimuksella erikseen. Sopimuksen mukaisesti käsittelymaksut työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupahakemuksista suoritetaan Maahanmuuttoviraston tulotilille. Maahanmuuttovirasto tilittää neljännesvuosittain työ- ja elinkeinoministeriön alaisen hallinnon tulot ELY-tilivirastolle työlupayksiköittäin jaoteltuna. Esityksestä aiheutuvat muutokset oleskelulupaperusteissa tullaan huomioimaan maksuasetuksen valmistelussa ja luvan hinnoissa.

Ehdotetut lainsäädännön muutokset voidaan hoitaa nykyrahoituksen puitteissa, tarvittaessa määrärahoja uudelleen kohdentaen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotukset vaikuttavat erityisesti kolmen viranomaisen toimintaan eli Maahanmuuttoviraston, ELY-keskuksen ja Tekesin.

Maahanmuuttoviraston osalta ehdotukset edellyttävät muutoksia UMA-järjestelmään. Muutoksia aiheuttavat muun muassa uudet lupaperusteet ja sormenjälkiä koskeva ehdotus. Lisäksi Maahanmuuttoviraston on päivitettävä hakemuslomakkeet, huolehdittava ajantasaisesta tiedottamisesta, kouluttamisesta sekä tilastointiin aiheutuvista muutoksista. Oleskelulupajärjestelmän sujuvoittamiseksi tehtävät muutokset saattaisivat myös lisätä jälkivalvonnan tarvetta josakin määrin.

Lausunnon antaminen kasvuyrittäjän oleskelulupaa varten merkitsisi uutta tehtävää Tekesille. Kasvuyrittäjän oleskelulupaa varten annettavassa lausunnossa olisi kuitenkin kyse vastaavalaisen arvioinnin tekemisestä kuin mitä Tekes suorittaa jo nykyisin arvioidessaan kasvuyritysten rahoitusmahdollisuuksia. Oleskelulupamenettelyn tavoite palvelisi myös Tekesin tehtävää edistää innovatiivista yritystoimintaa Suomessa. Tekes on arvioinut, että lausuntojen antaminen ei tulisi työllistämään organisaatiota merkittävästi, mistä syystä ehdotuksella ei voi katsoa olevan merkittäviä vaikutuksia Tekesin toimintaan.

Yrittäjän oleskelulupaa koskeva ehdotus merkitsisi käytännössä myös sitä, että TE-toimistoissa nykyisin yrittäjille tehtävät työntekijän oleskelulupapäätökset siirtyisivät ELY-keskukseen yrittäjän oleskelulupamenettelyssä käsiteltäviksi. Toimivalta osapäätöksen tekemiselle yrittäjän luvassa olisi alkuvaiheessa ELY-keskuksella ja tulevaisuudessa kasvupalvelulakiehdotuksen mukaisesti sillä organisaatiolla, joka tulee korvaamaan ELY-keskukset maakuntauudistuksen myötä 1 päivänä tammikuuta 2019 alkaen. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Uudenmaan ELY-keskus tekee elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan osapäätökset ja osakeyhtiöyrittäjien osalta osapäätösten teko kuuluu TE-toimistoille.

Vuoden 2016 aikana ELY-keskuksessa tehtiin elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan osapäätöksiä 414 kappaletta, kun TE-toimistoissa puolestaan tehtiin 349 työntekijän oleskeluluvan osapäätöstä yrittäjille. Muutos tarkoittaisi, että ELY-keskuksessa osapäätösten määrä kasvaisi merkittävästi.

Nykyisin työntekijän oleskeluluvassa tarkastellaan erilaisten edellytysten täyttymistä kuin mitä elinkeinonharjoittajan oleskeluluvassa. Kun jatkossa myönnettäisiin yrittäjän oleskelulupia ja osapäätöksen tekijänä olisi ELY-keskus, on prosessia mahdollisuus kehittää. Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan käsittelyyn on vakiintunut toimiva prosessi, joita voidaan pitää hyvänä lähtökohtana yrittäjän oleskelulupaan liittyvän käsittelyprosessin kehittämisessä. Nykyisin työntekijän oleskeluluvan osapäätökset tehdään UMA-järjestelmässä, jossa myös ehdotetun yrittäjän oleskeluluvan osapäätökset tulisi tehdä, jotta prosessi olisi sähköinen ja mahdollistaisi siten mahdollisimman nopean käsittelyn. ELY-keskuksissa tehtävää hoitavien henkilöiden osalta on huolehdittava osaamisen kehittämisestä. Uusi asiakasryhmä luo haasteita varsinkin osapäätöksen pohjana käytettävän yritystoiminnan jatkuvan kannattavan toiminnan arvioinnille. Osakeyhtiöiden lainalaisuuksiin ja tilinpäätöstietojen tulkintaan on järjestettävä koulutusta ja samalla huolehdittava henkilöstön perehdytyksestä, koska työntekijöiden ja elinkeinonharjoittajien oleskelulupien arvioinnissa on tarkasteltu erilaisia edellytyksiä.

Muuttuneesta lupamenettelystä tulee tiedottaa aktiivisesti etukäteen sekä asiakkaille, viranomaisille että yhteistyötahoille. Varsinkin viranomaistahojen, kehittämissyhtiöiden ja uusyrittäjäkeskusten osalta on huolehdittava siitä, että heillä on olemassa ajantasainen tieto uudesta

lupamenettelystä, jotta he voivat ohjata asiakkaat oikean palvelun piiriin ja hakemaan oikeanlaista lupaa.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kasvuyrittäjän oleskelulupaa koskeva sääntely edesauttaisi kasvuyrittäjien houkuttelemista Suomeen. Vertailumaiden kokemusten pohjalta voitaneen olettaa, että kyseessä ei tule olemaan kovinkaan suuri henkilömäärä. Uusia oleskelulupia myönnettäneen uudella perusteella joitakin kymmeniä vuosittain. Suomessa myönnettävien oleskelulupien sekä perustettavien yritysten määrään vaikuttaa Suomen kiinnostavuus muihin Euroopan maihin ja niiden vastaviin järjestelmiin verrattuna. Vastaavasti voitaneen olettaa, että kasvuyrittäjät tulevat useasta eri maasta. Kansainvälisten kokemusten perusteella on todennäköistä, että suurimmat maat olisivat samoja kuin mistä tulee tällä hetkellä opiskelijoita ja asiantuntijoita. Suurimpiin lähtömaihin lukeutunevat siten ainakin Intia, Venäjä, Yhdysvallat ja Kiina. Olettaa voidaan myös, että kaikki kasvuyrittäjät eivät jää maahan kahden vuoden maassa oleskelun jälkeen, joten jatkolupia myönnettäneen ensimmäisiä lupia vähemmän.

Esityksessä elinkeinonharjoittajan määritelmä ehdotetaan poistettavaksi laista ja korvattavaksi yrittäjän määritelmällä. Muutoksen jälkeen myönnettävä lupa ei olisi enää elinkeinonharjoittajan oleskelulupa, vaan yrittäjän oleskelulupa. Ehdotus selkiyttäisi yrittäjien asemaa yhdenmuikaistamalla yrittäjyyden perusteella myönnettävän oleskelulupasääntelyn. Jatkossa kaikki yrittäjät voisivat yhtiömuodosta riippumatta saada oleskeluluvan yrittäjyyden perusteella. Yhtiömuodon valinta ei myöskään vaikuttaisi siihen, ratkaistaanko hakijan oleskelupa yrittäjän vai työntekijän oleskelulupamenettelyssä. Käytännössä muutos tarkoittaisi osakeyhtiömuodossa toimivalle yrittäjälle sitä, että hänen asiansa ratkaistaisiin yritystoimintaa koskevien sääntöjen mukaan, eikä hänen tarvitsisi osoittaa täyttävänsä edellytyksiä työntekijän oleskelulupa. Tällä hetkellä osakeyhtiöyrittäjän ainoa vaihtoehto on ollut hakea työntekijän oleskelulupaa silloinkin kun hän on omistanut koko osakekannan yksin. Tämä on edellyttänyt muun muassa säännöllisen kuukausipalkan maksamista ja muita työntekijän luvan edellytysten täyttämistä. Sääntely on yrittäjän kannalta monimutkaista ja ehdotettava muutos selkiyttäisi asiantilan.

Uusien sormenjalkien ottamisesta luopuminen nopeuttaisi ja helpottaisi jatkolupavaihetta sekä hakijan että viranomaisen näkökulmasta. Suurin osa hakijoista voisi asioida täysin sähköisesti ilman, että heidän tarvitsisi varata aikaa henkilökohtaiseen asiointiin. Hakijan tulisi asioida henkilökohtaisesti viranomaisessa vain, jos hän ei jostakin syystä käytä sähköistä asiointipalvelua ja jättää siten hakemuksensa kirjallisesti vireille. Tarvetta henkilökohtaiseen asiointiin voisi olla myös, jos Maahanmuuttovirastolla olisi erityinen syy kutsua hakija antamaan sormenjalkensa esimerkiksi siksi, että edellisen luvan yhteydessä annetut sormenjäljet eivät ole teknisesti käyttökelpoiset. Sormenjalkien ottaminen jatkolupavaiheessa olisi oletettavasti hyvin harvinaista.

Ensimmäisen oleskeluluvan myöntäminen suoraan kahdeksi vuodeksi erityisasiantuntijatyöhön tulevalle tai kasvuyrittäjälle helpottaisi myös menettelyä erityisesti hakijan näkökulmasta. Hakijan ja hänen perheenjäsenensä tarvitsisi näin ollen asioida Maahanmuuttovirastossa vasta kahden vuoden kuluttua ensimmäisen luvan saamisesta nykyisen vuoden sijaan.

5 Asian valmistelu

Sisäministeriö asetti 25 päivänä huhtikuuta 2016 selvitys- ja lainsäädäntöhankkeen, jonka tehtävänä oli selvittää parhaat toteuttamisvaihtoehdot ulkomaalaisten kasvuyrittäjien maahanmuuton helpottamiseksi, oleskeluluvan myöntämiseksi Suomessa toimiviin yrityksiin kohdistuvien sijoitusten perusteella sekä yritysten tarvitsemien huippuosaajien oleskelulupajärjes-

telmän sujuvoittamiseksi. Valmistelun tukena on toiminut poikkihallinnollinen työryhmä, jossa ovat olleet edustettuina sisäministeriön maahanmuutto-osaston lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö, Maahanmuuttovirasto, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Innovaattorahoituskeskus Tekes.

Hankkeessa arvioitiin tarvittavat lainsäädännönmuutokset ja laadittiin niiden pohjalta suoraan luonnos hallituksen esitykseksi.

Esityksen valmistelun aikana on kuultu laajasti eri sidosryhmiä, kuten työmarkkinaosapuolia, yrittäjiä ja viranomaisia.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lisäksi lausunnot seuraavilta tahoilta: valtioneuvoston kanslia, ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, sisäministeriön poliisiosasto ja rajavartiolaitos, oikeuskanslerinvirasto, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, korkein hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Maahanmuuttovirasto, Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, AKAVA ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Suomen Yrittäjät ry, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Suomen Kuntaliitto, Finanssialan keskusliitto, Helsingin seudun kauppakamari, Keskuskauppakamari, Helsingin kaupunki/NEWCO-YritysHelsinki, Oulun kaupunki/BusinessOulu, Neogames Finland, Ohjelmistoyrittäjät ry, Suomen pääomasijoitusyhdistys FVCA ja Aalto-yliopisto.

Lausuntoja saapui yhteensä 27 kappaletta. Lausunnonantajat suhtautuivat yleisellä tasolla hyvin myönteisesti esitettyihin lainsäädäntömuutoksiin ja pitivät esitettyjen lakimuutosten tavoitetta tukea yrittäjyyttä ja sitä kautta talouskasvua ulkomaalaislain keinoin aiheellisena ja kannatettavana. Lausunnoista on laadittu yhteenveto.

Lausunnonantajat olivat pääosin yksimielisiä esityksen myönteisistä taloudellisista vaikutuksista. Lausunnonantajat pitivät yrittäjän oleskeluluvan soveltamisalan laajentamista ja kasvuyrittäjän oleskelulupaa tarpeellisina. Kasvuyrittäjien oleskeluluvan toteuttamismuodosta esitettiin kuitenkin eriäviä mielipiteitä. Esille nousivat erityisesti kysymykset Tekesin asemasta lausunnonantajana, myönteisen arvion edellytyksistä sekä kasvuyrittäjä-termin määrittelemisestä laissa.

Joissakin lausunnoissa esitettiin, että Tekesin rinnalla olisi myös jokin muu toimija suorittamassa liiketoiminnallista arviointia. Tekes on julkisen innovaattorahoituksen ja innovatiivisen kasvuyrittäjyyden edistämisen osalta keskeinen kansallinen toimija Suomessa. Tämä puoltaa sille ehdotettavaa roolia oleskelulupaa hakevien kasvuyritysten liiketoimintasuunnitelmien arvioinnissa. Arvioinnin keskittäminen yhdelle julkiselle ja koko maan kattavalle toimijalle mahdollistaisi myös yhdenvertaisuusnäkökohtien varmistamisen. Tekes voisi kokemukseensa pohjautuen suhteellisen nopeasti arvioida oleskelulupaa hakevien kasvuyrittäjien liiketoimintasuunnitelman toteuttamiskelpoisuuden. Jos arviointiin katsottaisiin tarpeelliseksi jatkossa liittää laajemmin kasvuyrityskentän muita julkisia ja yksityisiä toimijoita, muodostaisi yhden hallinnollisesti melko kevyen vaihtoehdon esimerkiksi ohjausryhmä, joka seuraisi ja arvioisi kasvuyrittäjien oleskelulupaprosessin toteutumista ja kehittämistarpeita. Tässä tapauksessa Tekes voisi laatia ohjausryhmää varten säännöllisesti yhteenvedon toiminnastaan ja saada ohjausryhmältä kehitysehdotuksia toiminnan tehostamiseksi.

Yleisesti ottaen kaikki lausunnonantajat kannattivat luonnoksen mukaista muutosta, joka mahdollistaisi oleskeluluvan myöntämisen yritystoiminnan perusteella yhtiömuodosta riippumatta.

Osa lausunnonantajista suhtautui varauksellisesti ehdotukseen, joka mahdollistaisi kaikkien yrittäjien työskentelyn myös toisen palveluksessa työsuhteessa. Voimassa olevan lain mukaan ammatinharjoittajalla ei ole oikeutta tehdä työtä myös työsuhteessa. Toisaalta muutosta myös kannatettiin, koska se voisi etenkin yritystoiminnan alkuvaiheessa helpottaa yrittäjäksi ryhtymistä. Ehdotus päätettiin säilyttää esityksessä, koska ehdotus selkiyttäisi lainsäädäntöä ja mahdollistaisi kaikkien yrittäjien kohtelun yhdenvertaisesti. Ehdotuksen ei katsota lisäävän mahdollisuutta kiertää työntekijän oleskelulupalainsäädäntöä, koska oleskeluluvan myöntäminen yrittäjyyden perusteella edellyttää, että yritystoiminta on sekä tosiasiallista että maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus. Oleskelulupaa ei myönnetä eikä sitä uusita, jos yritys on olemassa vain työvoiman saatavuusharkinnan kiertämiseksi. Oleskelulupa on mahdollista myös peruuttaa, jos yritystoiminta lakkaa tai se on näennäistä.

Jatkolupavaiheen sujuvoittamista pidettiin pääsääntöisesti myönteisenä seikkana. Sisäministeriön poliisiosasto ilmaisi kuitenkin varauksellisen suhtautumisensa sormenjalkien ottamisesta luopumiseen jatkolupavaiheessa. Esityksen jatkovalmistelussa on arvioitu, että sormenjalkia koskevaan muutokseen ei liittyisi sellaisia merkittäviä väärinkäytösriskejä, joita olisi pidettävä muutoksen tuomia etuja painavampina ottaen huomioon, että sääntely mahdollistaisi kuitenkin sormenjalkien ottamisen myös jatkolupavaiheessa, jos siihen yksittäisessä tapauksessa olisi erityinen syy.

Asiantuntijan ensimmäisen oleskeluluvan enimmäisvoimassaoloajan pidentäminen kahteen vuoteen sai osakseen enimmäkseen kannatusta.

Muutama lausunnonantaja kiinnitti huomiota siihen, ettei esitysluonnokseen sisälly ehdotusta oleskeluluvan myöntämisestä yksinomaan passiivisen pääomasijoittamisen perusteella, vaikka tätä koskevan arvioinnin tekeminen sisältyi alkuperäisen valmisteluhankkeen asettamispäätökseen kirjattuun tehtävänantoon. Tarkemmassa valmistelussa ilmeni, että mainitunkaltaisen uuden oleskelulupaperusteen ja -menettelyn käyttöönottoamisesta ei välttämättä olisi merkittävää hyötyä suomalaiselle kansantaloudelle. Ulkomaalainen voi sijoittaa Suomessa toimiviin yrityksiin myös ilman oleskelulupaa, eikä mahdollisuus oleskelulupaan välttämättä toisi merkittävässä määrin uusia sijoituksia kasvun kannalta keskeisille aloille. Kansainväliset kokemukset mainitusta oleskelulupatyypistä ovat ristiriitaisia. Yhdelläkään Pohjoismaalla ei ole käytössä oleskelulupaa yksinomaan sijoittamisen perusteella eikä tätä ole tiettävästi edes harkittu. On myös mahdollista, että oleskelulupaa ei juuri haettaisi tällä perusteella, sillä ainakaan Alankomaissa oleskelulupia ei ole juurikaan myönnetty yksinomaan sijoittamisen perusteella. Joissakin Euroopan unionin jäsenvaltioissa on myös havaittu, että sijoittamisen perusteella myönnettävää oleskelulupaa on haettu matkustamisen helpottamiseksi Schengen-alueella, eikä sijoittajilla ole välttämättä ollut tosiasiallista tarkoitusta elää luvan myöntäneessä maassa. Tämä on vastoin oleskelulupajärjestelmän lähtökohtaa eli sitä, että oleskeluluvan on tarkoitus mahdollistaa pidempiaikainen oleskelu luvan myöntäneessä maassa. Oleskelulupaa ei tulisi kuitenkaan myöntää yksinomaan Schengen-alueella tapahtuvaa liikkumista varten, minkä voi katsoa olevan jo viisumisäännösten kiertämistä.

Esitystä on täydennetty lausunnoista esitettyjen näkökohtien pohjalta. Ehdotusta on lausunto kierroksen jälkeen muokattu siten, että laista kävisi selkeämmin ilmi, mitä kasvuyrittäjän oleskeluluvalla tarkoitetaan. Myös jatkoluvasta on laadittu erillinen säännös. Lisäksi esityksen on tehty useita pienempiä tarkennuksia.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on samanaikaisesti käsiteltävänä työ- ja elinkeinoministeriön valmisteleva hallituksen esitys, jossa Tekesin nimi muuttuisi Business Finlandiksi. Tekes mainittaisiin tässä esityksessä ulkomaalaislakiin ehdotettavassa muutoksessa, mistä syystä esitysten käsittely tulisi tältä osin sovittaa yhteen eduskunnassa.

Eduskunnassa on mahdollisesti samanaikaisesti käsiteltävänä myös valtiovarainministeriön valmisteleva maakuntaudistus II-paketti, jonka yhteydessä esitetään muutettavaksi myös ulkomaalaislain tiettyjä säännöksiä siltä osin kuin toimivalta siirtyisi työ- ja elinkeinotoimistoilta sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta maakunnille. Molemmissa esityksissä on muutosehdotukset ulkomaalaislain 3 §:n 7 kohdan sekä 76 ja 84 §:n osalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Ulkomaalaislaki

3 §. Määritelmät. Pykälän 7 kohdasta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan määritelmä ehdotetaan poistettavaksi laista ja korvattavaksi yrittäjän oleskelulupaa koskevalla määritelmällä.

Pykälän 9 kohdan elinkeinonharjoittajan määritelmä ehdotetaan poistettavaksi laista ja korvattavaksi yrittäjän määritelmällä. Yrittäjällä tarkoitettaisiin henkilöä, joka johtavassa asemassa harjoittaa elinkeinotoimintaa. Määritelmä perustuu voimassa olevan lain elinkeinonharjoittajan määritelmään, ja sitä sovellettaisiin ottaen huomioon ulkomaalaislain vakiintunut soveltamiskäytäntö. Soveltamisalaa kuitenkin laajennettaisiin nykyisestä siten, että yrittäjän oleskeluluvan myöntäminen olisi mahdollista yritysmuodosta riippumatta.

Yrittäjänä pidettäisiin avoimen yhtiön yhtiömiestä tai muun yhteisön tai yhtymän sellaista osakasta tai yhtiömiestä, joka on henkilökohtaisessa vastuussa yhteisön tai yhtymän velvoitteista ja sitoumuksista. Yrittäjänä pidettäisiin myös osakeyhtiössä johtavassa asemassa työskentelevää osakasta tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevää henkilöä, jos osakeyhtiön osakas omistaa yksin vähintään 30 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai hänellä on yksin vähintään 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai jos muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevällä henkilöllä on vastaava määräämisvalta yhteisössä.

Johtavalla asemalla tarkoitettaisiin käytännössä toimitusjohtajuutta ja hallituksen jäsenyyttä. Yrittäjän määritelmä pidettäisiin tarkoituksellisesti suppeampana kuin se on yrittäjän eläkelain 3 §:ssä määritelty. Perheenjäseniä ja lähiomaisia ei pidettäisi yrittäjinä. Yrittäjän oleskelulupaprosessin sujuvuuden kannalta yrittäjän määritelmä on perusteltua pitää mahdollisimman yksinkertaisena ja rajattuna.

Oleskelulupaa ei myönnettäisi pelkän omistuksen perusteella, vaan myöntämisen edellytyksenä on työskentely yrityksessä ja työn tulee tapahtua Suomessa.

Voimassa olevan soveltamiskäytännön mukaisesti yrittäjänä pidettäisiin edelleen myös henkilöä, joka harjoittaa yritystoimintaa siten että hänellä on yksityinen toiminimi (yksityinen elinkeinonharjoittaja). Toiminimiyrittäjän yritystoiminnassa mukana työskentelevää puolisoa ei pidettäisi yrittäjänä, kuten ei pidetä myönnettäessä elinkeinonharjoittajan oleskelulupa voimassa olevan lain nojalla. Avoimessa yhtiössä työskentelevä yhtiömiestä ja kommandiittiyhtiössä työskentelevä vastuunalainen yhtiömiestä pidettäisiin yrittäjinä, koska heidän vastuunsa yhtiössä on henkilökohtainen ja rajaton. Kommandiittiyhtiössä työskentelevää äänetöntä yhtiömiestä ei pidettäisi yrittäjänä. Osuuskunnassa työskentelevät osuuskunnan jäseniä ei lähtökohtaisesti pidettäisi yrittäjinä, koska he eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa osuuskunnan velasta. Kuitenkin jos osuuskunnan säännöissä on määrätty, että osuuskunnan jäsenet ovat velkojia kohtaan rajattomasti lisämaksuvelvollisia, osuuskunnassa työskentelevät osuuskunnan jäsenet pidettäisiin yrittäjinä. Rajattoman lisämaksuvelvollisuuden tulisi olla merkitty kaupparekisteriin. Osuuskunnan toimitusjohtajaa pidettäisiin edellytysten täyttyessä yrittäjänä.

Muutos selkiyttäisi yrittäjäasemassa osakeyhtiössä toimivan ulkomaalaisen asemaa. Yrittäjäasemassa omistamassaan osakeyhtiössä toimitusjohtajana toimivalle ulkomaalaiselle ei ole tähän saakka voitu myöntää elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa, vaikka hän olisi omistanut yksin koko osakekannan. Käytännössä ulkomaalaislakia on kuitenkin sovellettu joustavasti ja

oleskeluluvan on voinut saada työntekijän oleskeluluvan menettelyssä. Oletettavaa on, että osa Suomessa yritystoiminnan harjoittamista harkinneista ulkomaalaisista ei ole tiennyt kyseisestä mahdollisuudesta, mikä on voinut vaikuttaa tarpeettomasti niin sijoittautumispäätökseen kuin yhtiömuodon valintaan. Edellytyksenä työntekijän oleskeluluvan myöntämiselle yrittäjälle on ollut, että ulkomaalaislain 5 luvussa säädetty työntekijän oleskeluluvan edellytykset täyttyvät. Käytännössä tämä on tarkoittanut muun muassa työnantajavelvoitteista huolehtimista ja sitä, että toimeentulo on ollut turvattu ansiotyöstä saatavilla tuloilla. Jälkimmäinen edellytys on merkinnyt, että yrittäjän on pitänyt nostaa yrityksestä itselleen säännöllisesti palkkaa ainakin toimeentuloedellytyksen täyttämiseksi edellytettävän määrän. Muutoksen myötä olisi selkeää, että ulkomaalainen yrittäjä voisi saada oleskeluluvan yritystoiminnan perusteella, jolloin elinkeinotoiminnan kannattavuusedellytykset ja hakijan toimeentuloedellytykset arvioitaisiin 76 §:n mukaan.

11 §. Maahantulon edellytykset. Pykälän 1 momentin 2 kohdasta poistettaisiin elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan käsite muutettaisiin yrittäjän oleskeluvaksi.

45 §. Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle. Pykälän 1 momentin 2 kohdasta ja 2 momentista poistettaisiin elinkeinonharjoittaminen ja se korvattaisiin yritystoiminnalla.

47 §. Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ja 2 momenttiin tehtävä muutos olisi sama kuin 45 §:n kohdalla.

47 g §. Kasvuyrittäjä. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa määriteltäisiin niin sanottu kasvuyrittäjä. Pykälään viitattaisiin jäljempänä uudessa 47 h §:ssä, jossa säädettäisiin kasvuyrittäjän oleskeluluvan edellytyksistä. Määritelmän lisääminen on lakiin on tarpeen, jotta laista ilmenisi selkeästi kasvuyrittäjän oleskeluluvan ja niin sanotun tavallisen yrittäjän oleskeluluvan ero.

Kasvuyrittäjyyden arvioimiseksi ei luotaisi uusia kriteerejä ulkomaalain tarkoituksia varten, vaan tässä hyödynnettäisiin Innovaatorahoituskeskus Tekesin (jäljempänä *Tekes*) vakiintunutta toimintaa ja asiantuntemusta. Tekes arvioi jo nyt kasvuyrityksiä osana Tekesin Temporaohoitusta, joka perustuu lakiin taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (429/2016), valtioneuvoston asetukseen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta (1444/2014) ja näitä täydentävään Tekesin vakiintuneeseen ja julkiseksi tehtyyn käytäntöön.

Tekesin kasvuyrityksille suunnatun rahoituksen myöntämisen edellytykset olisivat lähtökohdana myös siinä, ketä pidetään kasvuyrittäjänä sovellettaessa ulkomaalaislakia. Kasvuyrittäjällä tarkoitettaisiin siten ulkomaalaista, joka toimii päätoimisesti vastuusasemassa sellaisessa Suomeen rekisteröidyssä tai rekisteröitävässä yrityksessä, jonka liiketoimintamalli ja yrittäjätiimin henkilökohtainen osaaminen täyttävät edellytykset Tekesin alkaville innovatiivisille nopean kasvun yritysille myönnettävästä rahoituksesta.

Kasvuyrityksen rahoitusedellytyksiä arvioitaessa on keskeistä, että liiketoimintamallilla arvioidaan olevan edellytykset nopeaan kansainväliseen kasvuun. Tavoitteeseen pääseminen voi vaihdella tuote- tai palvelualoittein sekä tapauskohtaisesti. Keskeistä kuitenkin on, että edellytykset kansainväliseen kasvuun ovat realistiset ja yrityksen liiketoimintamalli perustuu niin sanottuun skaalautuvaan kasvuun eli yrityksen liikevaihdon suunnitellaan kasvavan henkilömäärän kasvua nopeammin. Rahoituspäätöstä tehtäessä tarkastellaan innovaation uutuusarvoa, kansainvälistä kysyntäpotentiaalia, markkinatilannetta ja markkinaennustetta sekä vastuhenkilöiden henkilökohtaista kykyä ja osaamista ja muita voimavaroja. Tekes hyödyntää arvioin-

nissa tarvittaessa toimitettujen asiakirjojen lisäksi myös muun muassa haastatteluja sekä mahdollisia taustaselvityksiä referenssien kautta. Tukiviranomaisen on aina myös taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen edellytyksistä säädetyn lain 4 §:n mukaan selvítettävä tuettavan hankkeen kokonaisrahoitus, kannattavuus ja kilpailuvaikutukset. Tukea voidaan myöntää vain hankkeeseen, jolla arvioidaan luotavan tai kehitettävän edellytyksiä yrityksen kannattavaan liiketoimintaan.

Käytännössä määritelmä tarkoittaisi sitä, että kasvuyrittäjyydellä ei tarkoitettaisi ulkomaalaislakia sovellettaessa vain tiettytyyppistä yritystoimintaa. Kasvuyrittäjän määritelmä sisältäisi myös ajatuksen siitä, että kasvuyritystoiminnalle on arvioitu olevan mahdollisuudet kannattavaan liiketoimintaan ja että liiketoiminnan tarkoituksena on nopean kansainvälisen kasvun saavuttaminen.

Varsinaisen rahoituspäätöksen sijaan pykälässä viitattaisiin rahoituksen edellytysten täyttymiseen liiketoimintamallin osalta. Ratkaisu mahdollistaa sen, että kasvuyrittäjän oleskelulupa voitaisiin myöntää myös sellaiselle yrittäjälle, joka ei ole halua vastaanottaa Tekesin rahoitusta. Varsinaiseen rahoituspäätöksen saaminen edellyttää myös, että yritys on jo rekisteröity Suomeen ja että yrityksellä on tarvittaessa rahoitukseen vaadittava omarahoitusosuus oman pääoman ehtoisena sijoituksena ja yrityksen tilillä. Nämä edellytykset eivät kuitenkaan voi täytyä, jos ulkomaalainen kasvuyrittäjä on vasta muuttamassa Suomeen, koska hän ei voi tällöin ainakaan ilman Suomessa vakituisesti asuvaa yhtiökumppania saada yritystä rekisteröidyksi.

Pykälässä edellytettäisiin selvyiden vuoksi, että lausuntoa hakeva ulkomaalainen toimii tai tulisi työskentelemään itse päätoimisesti kyseisessä yrityksessä ja toimisi siinä yrittäjäasemassa. Tämä on tarpeen siksi, että oleskelulupaperusteen tarkoituksena on edesauttaa juuri kasvuyrittäjien saamista Suomeen. Kyse voi olla esimerkiksi yrityksen toimitusjohtajasta tai muusta perustajaosakkaasta. Yksittäistä nimikettä keskeisempää olisi, että toiminta yrityksen hyväksi olisi päivittäistä ja ammattimaista erotuksena satunnaisesta harrastustoiminnasta. Lausuntomenettely ei myöskään olisi tarkoitettu työsuhteessa, ilman yritysvastuuta toimiville ulkomalaisille, vaikka he olisivat mukana yrityksen toiminnassa jo varhaisessa vaiheessa tai omistaisivat osuuden yrityksen osakekannasta.

47 h §. Kasvuyrittäjän oleskelulupa. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin oleskeluluvan myöntämisestä ehdotetussa 47 g §:ssä tarkoitettulle kasvuyrittäjälle. Oleskelulupa olisi ehdotettavan 1 momentin nojalla jatkuva. Lupaa voitaisiin hakea ulkomailta tai vasta Suomessa.

Pykälän tarkoituksena olisi mahdollistaa kansainvälisten mallien mukaisesti oleskeluluvan myöntäminen kasvuyrittäjälle erityisessä menettelyssä, joka ottaisi huomioon kasvuyrittäjyyteen liittyvät ominaispiirteet. Kuten monessa muussakin maassa, yrityksen liiketoiminnallisen arvioinnin suorittaisi jo ennen oleskeluluvan hakemista oleskelulupaviranomaisen sijaan taho, jolla on muutoinkin toimintansa puolesta syvälinen asiantuntemus kasvuyritystoiminnasta. Suomessa tämä taho olisi luontevimmin Tekes, jonka tehtävänä on muun muassa rahoittaa Suomeen rekisteröityjen innovatiivisten yritysten kehityshankkeita.

Oleskeluluvan edellytyksenä olisi pykälän ensimmäisen momentin nojalla, että Tekes on antanut puoltavan lausunnon siitä, että hakija toimii päätoimisesti Suomeen perustetussa tai perustettavassa kasvuyrityksessä siten kuin ehdotetussa 47 §:n säädetään. Tekesin lausunto voisi sisältää myös ehdollisen rahoituspäätöksen. Tekes antaisi lausunnon yrityksen liiketoimintamallista, mutta lausunnosta tulisi kuitenkin ilmetä, että hakija toimii päätoimisesti vastuusasemassa kyseisessä yrityksessä. Tekesin puoltava lausunto olisi tae siitä, että hakijan yritystoiminta

täyttäisi kasvuyrityksille suunnatun rahoituksen edellytykset sen liiketoimintamallin ja yrittäjätiimin henkilökohtaisen osaamisen osalta. Näin ollen Maahanmuuttovirasto ei enää arvioisi yrityksen liiketoimintaa, koska Tekesin myönteinen lausunto merkitsisi jo sitä, että yrityksen liiketoimintamallilla on kannattavan liiketoiminnan ja kasvun edellytykset.

Tekesin puoltava lausunto olisi luvan myöntämisen ehdoton edellytys. Oleskelulupaa kasvuyrittäjyyden perusteella ei siten voitaisi myöntää ilman myönteistä lausuntoa. Tästä syystä pykälän 2 momentissa asetettaisiin edellytykseksi, että oleskeluluvan hakija liittyy lausunnon hakemukseensa. Lausuntoa voisi ja kannattaisi hakea ennen oleskelulupaprosessia. Oleskelulupaa olisi käytännössä mahdollista hakea myös ilman puoltavaa lausuntoa, mutta käytännössä kielteisen lausunnon saaneen ei kannattaisi ryhtyä oleskelulupamenettelyyn, jossa menestymisen mahdollisuuksia ei ehdottoman edellytyksen puuttuessa ole. Perustettavan tai jo perustetun yrityksen liiketoimintamalli- kasvumahdollisuuksien arviointi edeltäisi oleskelulupaprosessia, koska kansainvälisten kokemusten perusteella kaikki liiketoimintamallistaan myönteisen arvi- on saaneet kasvuyrittäjät eivät lopulta hae oleskelulupaa kyseisestä maasta.

Oleskelulupaa tulisi ehdotettavan 2 momentin nojalla panna vireille kahden kuukauden kulu- essa lausunnon antamisesta. Liiketoimintaa koskeva arviointi tehdään senhetkisen markkinati- lanteen perusteella, mistä syystä puoltolausunnon informaatioarvo ei kestä määräämättömästi.

Kasvuyrittäjän oleskeluluvan edellytykset eroaisivat ehdotettavasta yrittäjän oleskeluluvasta käytännössä erityisesti siinä, että kasvuyritystoiminnalle on luonteenomaista niin sanottua pe- rinteistä yritystoimintaa suurempi riskinotto ja toiminnan tähtääminen nopeaan kansainväli- seen kasvuun. Toiminnan tavoitteena ei siten ole yksinomaan kannattava liiketoiminta, vaan kasvuyritystoimintaan sisältyy käsitteellisesti ajatus nopeaan kansainväliseen kasvuun tähtää- misestä. Tuotteelle tai palvelulle on ominaista innovatiivisuus tai uutuusarvo. Erotuksena niin sanottuun perinteiseen liiketoimintamalliin, tässä tarkoitettulle kasvuyritykselle on tyypillistä myös jatkuva tuotteen tai palvelun mukauttaminen. Esimerkkinä voidaan mainita monet pe- lialan yritykset, älypuhelimien mobiilisovellukset ja erilaiset internet-pohjaiset palvelut. Sen sijaan esimerkiksi ravintoalalla on vähemmän kasvuyrityksiä.

Oleskeluluvan saisi ehdotettavan säännöksen perusteella, jos luvan myöntämiselle ei olisi ul- komaalaislain yleisistä luvan myöntämisen edellytyksistä johtuvia esteitä.

Oleskelulupahakemukseen tehtäisiin siten käytännössä kielteinen päätös lähinnä tilanteessa, jossa ulkomaalaisen ei katsota täyttävän ulkomaalaislain 39 §:ssä säädettyä toimeentuloedel- lytystä. Oleskelulupa voitaisiin myös jättää myöntämättä, jos hakijan katsottaisiin muodostavan uhan yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle taikka hänen tarkoituksenaan katsottaisiin ole- van maahantulosäännösten kiertäminen siten kuin lain 36 §:ssä säädetään. Yleiseen järjestyk- seen ja turvallisuuteen liittyvien näkökohtien arvioiminen sisältää myös kansalliseen turvalli- suuteen suojaamiseen liittyvät seikat.

Alkuvaiheen kasvuyritystoiminnalle on tyypillistä, että yrittäjä ei pysty tai halua nostaa yri- tyksestä palkkaa, vaan yritystoiminnasta saatavat tuotot ohjataan toiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tästä syystä olisi tarkoituksenmukaista, että hakijan toimeentulon arvioimiseen sovellettaisiin voimassa olevan lain 39 §:ssä säädettyä yleistä toimeentuloedellytystä. Toisin kuin myönnettäessä oleskelulupa lain 5 luvun perusteella, oleskeluluvan myöntäminen ei edel- lyttäisi, että hakija saisi riittävän toimeentulon yritystoiminnastaan. Toimeentuloedellytyksen arvioimisessa voitaisiin siten ottaa huomioon myös hakijan muu varallisuus, kuten henkilö- kohtaiset säästöt. Maahanmuuttovirasto on lakiehdotuksen kirjoitushetkellä pitänyt riittävinä tuloina ja varoina käytännössä noin 1 000 euron suuruisia varoja kuukautta kohden. Oleskelu-

luvan myöntäminen ei ole tälläkään hetkellä sidottu ehdottomiin tulorajoihin, vaan ne ovat suuntaa-antavia.

Kasvuyrityksissä on yleensä useampi kuin yksi henkilö yrittäjän asemassa, mistä syystä oleskelupa voitaisiin myöntää ehdotettavalla perusteella yhtä useammalle hakijalle edellyttäen, että hakijat on mainittu Tekesin lausunnossa. Muiden yrityksissä työskentelevien henkilöiden tulisi hakea oleskelulupaa työnteon perusteella.

Maahanmuuttovirasto voisi tehdä kielteisen oleskelulupapäätöksen, jos lausunto on yli kaksi kuukautta vanha, kielteinen tai lausuntoa ei ole liitetty hakemukseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vielä selvytyden vuoksi oleskeluluvan myöntämisestä perheenjäsenelle. Myös kasvuyrittäjän perheenjäsenelle voitaisiin myöntää jatkuva oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna, jos lain yleiset edellytykset täyttyvät.

Oleskelulupa voitaisiin peruuttaa voimassa olevan ulkomaalaislain 58 §:n nojalla, jos oleskeluluvan edellytykset eivät enää täyty. Näin tulisi toimia, jos ilmenee, että ulkomaalainen ei perustakaan hakemuksessa mainittua yritystä tai ei tosiasiallisesti harjoita yritystoimintaa Suomessa. Maahanmuuttovirasto voi tarvittaessa tarkistaa, että oleskeluluvan saanut kasvuyrittäjä on tosiasiallisesti muuttanut Suomeen ja rekisteröinyt yrityksen kaupparekisteriin. Tarkistusajankohta tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Vastaavasti oleskelulupa voitaisiin peruuttaa, jos ulkomaalainen turvautuu toistuvasti toimeentulotukeen eikä siten kykene vastaamaan omasta toimeentulostaan Suomessa. Myös tältä osin on mahdollista tehdä jälkitarkastuksia, jos aihetta epäillä toimeentulosedellytyksen täyttymistä ilmenee. Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada tietoja toimeentulotukijärjestelmään turvautumisesta Kansaneläkelaitokselta.

Oleskelulupa voitaisiin myöntää tällä perusteella myös tilanteissa, kun henkilö on oleskellut jo maassa jollakin muulla perusteella. Tyypillinen esimerkki on ulkomaalainen opiskelija, joka on aiemmin oleskellut maassa opiskelijan oleskeluluvalla.

Kasvuyrittäjällä olisi ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 1 kohdan nojalla oikeus tehdä työtä myös työsuhteessa toisen palveluksessa. Kasvuyrittäjänä toimimisen tulisi kuitenkin olla maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus. Jos maassa oleskelun pääasiallinen syy muuttuisi, tulisi ulkomaalaisen hakea muuta oleskelulupaa.

49 §. *Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle.* Pykälän 1 momentin 3 kohdasta poistettaisiin elinkeinonharjoittajan oleskelulupa käsite ja korvattaisiin se yrittäjän oleskeluluvalla.

49 a §. *Oleskeluluvan myöntäminen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen.* Pykälän 3 momentista poistettaisiin maininta elinkeinon harjoittamista varten myönnettävästä elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta ja se korvattaisiin yritystoiminnan harjoittamista varten myönnettävällä yrittäjän oleskeluluvalla.

53 §. *Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus.* Pykälään lisättäisiin uusi 10 momentti. Muutoksen tarkoituksena olisi helpottaa asiantuntijatehtäviin tulevien ulkomaalaisten ja kasvuyrittäjien oleskelulupamenettelyä siten, että ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voitaisiin myöntää pykälän 1 momentissa säädetyistä vuoden pääsäännöistä poiketen suoraan kahdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa olisi siten mahdollista myöntää kahdeksi vuodeksi, jos kyse on 77 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta yrityksen yli- tai keskijohdon taikka erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä työskentelevästä ulkomaalaisesta. Oleskelulupa olisi mahdollista myöntää kahdeksi vuodeksi myös ulkomaalaiselle kasvuyrittäjälle eli silloin kun oleskelulupa myönnetään ehdotettavan 47 h §:n nojalla.

Oleskelulupa tulisi lähtökohtaisesti myöntää kahdeksi vuodeksi uudessa momentissa tarkoitetulle hakijalle, jotta säännöksen tarkoitus helpottaa oleskelulupamenettelyä toteutuisi mahdollisimman laajassa mittakaavassa. Säännöksen sanamuoto mahdollistaisi kuitenkin oleskeluluvan myöntämisen myös kahta vuotta lyhyemmäksi ajaksi. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi kahta vuotta lyhyempi työsuhde tai muutoin ilmaistu aikomus oleskella Suomessa kahta vuotta lyhyempi aika. Oleskeluluvan myöntäminen kahdeksi vuodeksi edellyttäisi käytännössä myös, että hakijan matkustusasiakirja on voimassa saman ajan voimassa olevan 1 momentin mukaisesti.

Oleskelulupa olisi mahdollista myöntää kahdeksi vuodeksi myös edellä tarkoitetun ulkomaalaisen perheenjäsenelle. Oleskelulupa voitaisiin myöntää myös kahta vuotta lyhyemmäksi ajaksi, jos esimerkiksi perhe ei pystyisi osoittamaan toimeentuloa koko kahdeksi vuodeksi.

54 §. *Jatkoluvan myöntäminen.* Pykälän 3 momentista poistettaisiin maininta elinkeinon harjoittamisesta ja se korvattaisiin maininnalla yritystoiminnan harjoittamisella.

54 a §. *Kasvuyrittäjän jatkolupa.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin kasvuyrittäjän oleskeluluvan saaneen jatkoluvasta. Ehdotetun 47 h §:n nojalla kasvuyrittäjän oleskeluluvan saaneelle ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää uusi oleskelulupa yritystoiminnan jatkamiseksi.

Kasvuyritystoiminnalle on tyypillistä toiminnan ja palveluiden mukauttaminen, mistä syystä lakiin jätettäisiin mahdollisuus myöntää jatkolupa myös tilanteessa, jossa kyse ei ole aivan samasta liiketoiminnasta kuin ensimmäisen luvan yhteydessä. Selvää kuitenkin on, että kyse tulisi olla kasvuyritystoiminnasta. Jos liiketoiminta ei olisi enää kasvuyritystoimintaa, tulisi kyseeseen yrittäjän oleskelulupa.

Kasvuyrittäjän jatkoluvan myöntäminen edellyttäisi pääsääntöisesti, että yritystoiminta on kannattavaa. Oleskelulupa voitaisiin kuitenkin myöntää tästä huolimatta, jos yrityksen liiketoimintamalli olisi edelleen edellä 47 g §:ssä säädetyn mukainen eli liiketoimintamalli täyttäisi edellytykset Tekesin kasvuyritystoiminnalle suunnatusta rahoituksesta. Säännöksen tarkoituksena on siten jättää mahdollisuus yritystoiminnan jatkamiseen Suomessa, vaikka se ei vielä tuottaisi voittoa, jos yritystoiminnalla katsottaisiin edelleen olevan tosiasialliset mahdolliseen kannattavaan liiketoimintaan ja kansainväliseen kasvuun.

Jatkolupavaiheessa ei enää edellytettäisi, että hakija on hankkinut Tekesistä liiketoimintaansa arvioivan lausunnon. Maahanmuuttovirasto voisi kuitenkin tarvittaessa pyytää itse lausuntoa Tekesiltä. Kyseessä ei olisi erillinen osapäätös, vaan asiantuntijalausunto. Lausuntoa pyydetäisiin käytännössä tilanteessa, jossa olisi epäselvää, onko kyse samasta tai vastaavanlaisesta yritystoiminnasta kuin haettaessa ensimmäistä lupaa. Lausuntoa voitaisiin myös pyytää, jos liiketoiminnan kannattavuudesta olisi epäselvyyttä. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, liiketoiminta ei selkeästi tuota voittoa, mutta sillä saattaisi kuitenkin olla kasvun edellytykset.

Yleisten oleskeluluvan myöntämisen edellytysten tulisi täytyä myös jatkolupavaiheessa. Oleskeluluvan edellytyksenä olisi siten muun muassa, että hakijan toimeentulo on turvattu.

Kannattavuusarvioinnissa voitaisiin hyödyntää samanlaisia tunnusmerkkejä kuin lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitetun yrittäjän oleskelulupaa koskevassa vakiintuneessa käytännössä. Lähtökohtana kannattavuusarvioinnissa on sen arviointi, kykeneekö yritys tekemään riittävästi voittoa. Yrityksellä voitaisiin kuitenkin katsoa olevan kannattavan liiketoiminnan edellytykset, vaikka yritys olisi vielä kehitysvaiheessa, jos yritys pystyisi osoittamaan, että kannattavuus on kääntymässä suotuisampaan suuntaan ja että yrittäjän henkilökohtainen toimeentulo on turvattu. Yritystoimintaa ei ole katsottu kannattavaksi, jos yritys ei ole osoittanut pystyvänsä hoitamaan velvoitteitaan, kuten esimerkiksi lakeihin perustuvia veroja tai palkan sivukuluja. Kannattavan liiketoiminnan edellytyksiä voidaan selvittää esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman, sitovien esisopimusten ja rahoituksen pohjalta.

Jatkoluvan pituus määräytyisi lain 55 §:ssä säädettyjen yleissäännösten mukaisesti.

60 §. *Oleskeluluvan hakeminen.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin lisäämällä siihen viittaus ehdotettuun 47 h §:ään.

60 d §. *Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten.* Pykälää muutettaisiin siten, että sormenjälkien ottamisesta jatkolupaa haettaessa luovutettaisiin. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että sormenjalkia ei otettaisi aina oleskelulupaa haettaessa, vaan ainoastaan ensimmäistä oleskelulupaa, kansainvälistä suojelua tai pysyvää oleskelulupaa haettaessa. Sormenjäljet otettaisiin ehdotetun 1 momentin nojalla myös, jos edellisten sormenjälkien ottamisesta olisi kulunut viisi vuotta taikka tähän olisi erityinen syy. Viiden vuoden määräaika laskettaisiin edellisen oleskeluluvan myöntämisestä.

Jatkoluvan hakeminen ei edellyttäisi enää lähtökohtaisesti asiakaskäyntiä viranomaisessa, jos hakija panee hakemuksensa vireille sähköisesti ja toimittaa myös kasvokuvansa sähköisesti. Asioiminen yksinmaan sähköisesti edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Hakijan aiempi allekirjoitus on mahdollista siirtää uuteen oleskelulupakorttiin. Käytännössä edellytyksenä on myös, että hakijan aiempia sormenjalkia voidaan hyödyntää.

Sormenjäljet otettaisiin jatkossakin haettaessa ensimmäistä oleskelulupaa tai kun hakija hakee kansainvälistä suojelua. Ensimmäisellä oleskeluluvalla tarkoitetaan tilannetta, jossa ulkomaalainen saapuu Suomeen ensimmäisen kerran tai oltuaan välissä poissa maasta niin, että lupa ei enää ole ollut voimassa. Sen sijaan sormenjalkia ei tarvitsisi ottaa, jos ulkomaalainen on ensin oleskellut maassa esimerkiksi opiskelijan oleskeluluvalla ja hakee tämän jälkeen hänelle ensimmäistä työntekijän oleskelulupaa.

Sormenjäljet otettaisiin myös, jos hakija hakee pysyvää oleskelulupaa. Pysyvä oleskelulupa on voimassa toistaiseksi, joten hakijan henkilöllisyys on syytä varmistaa myös sormenjälkitiedoin. Sormenjäljet otettaisiin myös, jos hakija hakee pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa.

Sormenjälkien tekninen luettavuus heikkenee ajan myötä, joten lakiin jätettäisiin velvoite ottaa sormenjäljet vähintäänkin joka viides vuosi. Ulkomaalaisella on tällöin yleensä pysyvä oleskelulupa, joten tarvetta oleskeluluvan uusimiselle ei ole. Tällöinkin oleskeluluvan osoitukseksi myönnettävä oleskelukortti on uusittava viiden vuoden välein 60 §:n perusteella. Hakijan olisi mahdollista tarvittaessa tarkistaa sähköisestä asiointijärjestelmästä, onko hänen annettava sillä kerralla sormenjäljet ja varattava aika henkilökohtaiseen asiointiin.

Lakiin jätettäisiin mahdollisuus ottaa sormenjäljet myös jatkolupavaiheessa. Pääsääntöisesti sormenjalkia ei kuitenkaan otettaisi, ellei tähän olisi erityistä syytä. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa Maahanmuuttovirastolla on tarve varmistaa hakijan henkilöllisyys.

Jos esimerkiksi henkilön epäiltäisiin oleskelevan vakituisesti ulkomailla, voisi olla tarve vaatia henkilön tunnistautumista ja sormenjälkien antamista. Samoin sormenjäljet voisi olla tarpeen antaa, jos syntyy epäily, että oleskelulupakortin haltija ei ole sama henkilö, jolle oleskelulupakortti on myönnetty, vaan kortti on esimerkiksi myyty toiselle henkilölle. Sormenjäljet voisi olla tarpeen ottaa myös, jos henkilön epäillään antaneen aiemmassa vaiheessa vääriä tietoja henkilöllisyydestään. Sormenjäljet voitaisiin ottaa myös, jos aiemmin talletetut sormenjäljet osoittautuvat käyttökelvottomaksi. Näin voi olla esimerkiksi, jos kortin sirussa on vikaa tai sormenjälkiä otettaessa on tapahtunut tekninen virhe. Tällöin on myös hakijan etu, että jatkolupakorttiin otetaan sormenjäljet, jotka toimivat. On myös mahdollista, että hakija on etsintäkuulutettu tai viranomaiset haluavat tavoittaa tämän jostain muusta syystä. Sormenjäljet voitaisiin ottaa myös satunnaisina pistotarkistuksina valvonnallisista syistä väärinkäytösten ja viranomaisen välttelyn vähentämiseksi.

Muutoksella ei olisi käytännössä merkitystä unionin kansalaisen perheenjäseneniin, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia. Unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttiin sovelletaan voimassaolevan ulkomaalaislain 161 §:n nojalla oleskelulupakortteja koskevaa sääntelyä, mutta unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti myönnetään viideksi vuodeksi. Tämän jälkeen on mahdollista saada pysyvä oleskelukortti, joka rinnastuu pysyvään oleskelulupaan eli sitä varten otetaan sormenjäljet kuten tähänkin asti.

76 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osapäätös yrittäjän oleskelulupahakemukseen.* Pykälää muutettaisiin siten, että sen otsikon ja 1 momentin maininnat elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta korvattaisiin maininnalla yrittäjän oleskeluluvasta.

78 §. *Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla.* Pykälää muutettaisiin siten, että sen 3 momentin 1 kohdasta poistettaisiin maininta ammatinharjoittamisesta. Muutoksen tarkoituksena, että kaikki yrittäjät olisivat työnteke-oikeuden osalta samassa asemassa. Kaikilla yrittäjillä olisi siten oikeus tehdä työtä myös työsuhteessa ilman erillistä työntekijän oleskelulupaa. Tähän saakka ammatinharjoittajalla ei ole ollut oikeutta tehdä ansiotyötä toisen lukuun edes vähäisessä määrin. Käytännössä muutos tarkoittaisi sitä, että myös ammatinharjoittajat voisivat jatkossa tehdä muuta työtä toisen lukuun. Yrittämisen tulisi kuitenkin olla maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus. Näin ollen työnteke-oikeuden käyttäminen muihin töihin ei saisi muodostua maassa oleskelun pääasialliseksi tarkoitukseksi, koska tällöin kyse olisi työvoiman saatavuusharkinnan kiertämisestä. Etenkin yritystoiminnan alkuaikoina on ymmärrettävää, että vähäinen määrä työtekoa toisaalla olisi hyväksyttävää, kuten se on ollut voimassa olevan lain perusteella elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan haltijalla. Yrittämisen pitäisi olla myös tosiasiallista eli yritystoimintaa ei saisi olla olemassa vain saatavuusharkinnan kiertämiseksi. Ulkomaalaislain 36 ja 58 § tulisivat sovellettavaksi, jos jo hakemusvaiheessa taikka oleskeluluvan myöntämisen jälkeen havaitaan, että hakijan maassa oleskelun tarkoitus on muu kuin ammatinharjoittajana tapahtuva yritystoiminta. Oleskelulupahakemus olisi siten mahdollista hylätä tai voimassa oleva oleskelulupa peruuttaa, jos yritystoiminta ei ole tosiasiallista ja maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus.

84 §. *Toimivalta myöntää yrittäjän oleskelulupa.* Pykälää muutettaisiin siten, että sen otsikon ja momenttien maininnat elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta ja elinkeinotoiminnasta korvattaisiin maininnalla yrittäjän oleskeluluvasta ja yrittäjyydellä.

164 §. *Työnteko ja elinkeinon harjoittaminen.* Pykälän viittaus elinkeinonharjoittajan oleskelulupaan muutettaisiin viittaukseksi yrittäjän oleskelulupaan.

192 §. *Toimivaltainen hallinto-oikeus.* Pykälän 3 momentin viittaukset elinkeinonharjoittajan oleskelulupaan muutettaisiin viittaukseksi yrittäjän oleskelulupaan.

1.2 Laki ulkomaalaisrekisteristä

3 b §. *Hakemusasioiden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen.* Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti. Muutos ulkomaalaisrekisteriä koskevaan sääntelyyn on tarpeen edellä ehdotettavan ulkomaalaislain 60 d §:ää koskevan muutoksen toteuttamiseksi. Muutoksella annettaisiin Maahanmuuttovirastolle oikeus käyttää oleskeluluvan hakijan aiemmin, edellistä oleskelulupaa hakiessaan, antamia sormenjälkiä uuden oleskelulupakortin valmistamista varten. Edellytyksenä olisi, että hakija antaa suostumuksensa hänen aiemmin antamiensa sormenjälkien käyttämiseen uudelleen. Muutos ei merkitsisi oikeutta käyttää sormenjälkiä mihinkään muuhun uuteen tarkoitukseen.

Muutos koskisi myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin valmistamista. Käytännössä muutosta ei juuri sovellettaisi unionin kansalaisen perheenjäseniin, koska unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti on voimassa poikkeustapauksia lukuun ottamatta viisi vuotta.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian lakiehdotuksen hyväksymisestä eduskunnassa. Ehdotettavien lainsäädäntömuutosten täytäntöönpano edellyttää joitakin käytännön toimenpiteitä muun muassa tietojenkäsittelyjärjestelmiin. Tästä syystä täytäntöönpanolle esitetään kuitenkin varattavaksi riittävästi aikaa lakiehdotusten hyväksymisestä. Toimenpiteiden edellyttämä aika tarkentuu lausuntokierroksen aikana.

Ehdotettavan muutoksen myötä kaikki yrittäjän asemassa olevat oleskelulupahakemukset ratkaistaisiin samassa menettelyssä ELY-keskuksessa. Voimassa olevan lain nojalla TE-toimistossa työntekijän oleskelulupamenettelyssä vireillä oleviin yrittäjien oleskelulupahakemuksiin sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tällä vältettäisiin oleskeluluvan myöntämisen edellytysten ja ratkaisevan viranomaisen vaihtuminen hakemuksen ollessa vireillä, mikä voisi myös viivästyttää hakemuksen käsittelyä.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan lailla. Säännöksen esitöiden mukaan sen lähtökohtana on kansainvälisen oikeuden voimassa oleva pääsääntö, jonka mukaan ulkomaalaisella ei ole yleisesti oikeutta asettua toiseen maahan (HE 309/1993 vp, PeVL 23/1998 vp). Perustuslaista ei siksi johdu suoranaisesti erityisiä sisältövaatimuksia kyseiselle lainsäädännölle. Lailla säätämisen vaatimuksesta voidaan kuitenkin johtaa syrjinnän ja mielivallan kiellot samoin kuin vaatimus maahan pääsyssä ja maassa oleskelussa sovellettavien perusteiden ja päätöksentekomenettelyjen sääntelemisestä siten, että oikeusturva toteutuu (PeVL 16/2000 vp). Kaikista ehdotettavista päätöksistä olisi normaali valitusoikeus hallinto-oikeuteen.

Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia (PeVL 64/2010 vp). Ulkomaalaisen maahantulon edellytykset ja oleskeluluvan reunaehdot riippuvat jo voimassa olevassa laissa maahantuloperusteesta. Oleskeluoikeutta koskevien tarkempien säännösten määrittäminen maassa oleskelun perusteen mukaan on myös Euroopan unionin maahanmuuttodirektiiveissä hyväksytty lähtökohta. Esimerkiksi oleskeluluvan pituus riippuu jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla oleskeluluvan myöntämisen perusteesta.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Esityksellä ei vaikuteta kolmannen maan kansalaisen oikeuteen harjoittaa ammattia tai elinkeinoa. Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi uusi kasvuyrittäjän oleskelulupa ja muusta elinkeinonharjoittamisesta säädettäisiin jatkossa selkeämmin yrittäjän oleskelulupana. Esityksellä laajennetaan mahdollisuuksia saada oleskelulupa yrittämisen perusteella.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Biometrisen tunnisteen kuten sormenjälkien kerääminen, käsittely ja tallettaminen merkitsevät puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan (PeVL 5/2012 vp). Sormenjälkien ottamista koskevaa ehdotusta on siten syytä arvioida yksityiselämän suojan näkökulmasta. Sormenjälkien ottamista koskeva säädösehdotus merkitsisi, että sormenjäljet otettaisiin harvemmin kuin voimassa olevassa laissa säädetään. Käytännössä sormenjälkiä ei otettaisi enää jatkolupavaiheessa, ellei edellisestä ottamisesta ole kulunut viisi vuotta. Ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia (1270/1997) muutettaisiin siten, että se mahdollistaisi aiemman oleskelulupahakemuksen yhteydessä otettujen sormenjälkien käyttämisen uutta oleskelulupakorttia varten sen sijaan, että sormenjäljet otettaisiin hakijalta uudelleen. Muutoksen tarkoituksena ei ole laajentaa oikeutta käyttää sormenjälkien muuhun tarkoitukseen. Ehdotus ei merkitsisi siten heikennystä nykyiseen henkilötietojen suojan tasoon eikä puuttumista hakijoiden yksityiselämään.

Esitys ei sisällä muutosehdotuksia, jotka ovat perusoikeuksien kannalta merkittäviä, ja se voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa käsittelyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 7 ja 9 kohta, 11, 45 ja 47 §, 49 §:n 1 momentin 3 kohta, 49 a, 53, 54, 60 ja 60 d §, 70 §:n edellä oleva väliotsikko, 76, 78, 84, 164 ja 192 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 7 kohta ja 84 § laissa 501/2016, 11 § laissa 1214/2013, 47 § osaksi laeissa 360/2007 ja 516/2008, 49 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 516/2008, 49 a § laissa 668/2013, 53 § osaksi laeissa 323/2009, 1338/2011, 449/2012 ja 90/2015, 54 § laeissa 34/2006, 449/2012, 93/2015 ja 377/2015, 60 § laeissa 631/2011, 449/2012, 668/2013 ja 501/2016, 60 d § laeissa 675/2015 ja 501/2016, 70 §:n edellä oleva väliotsikko ja 76 § laissa 1218/2013, 78 § laeissa 1218/2013 ja 674/2015 sekä 164 § laissa 360/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 47 g, 47 h ja 54 a § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

7) *yrittäjän oleskeluluvalla* ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena on yritystoiminnan harjoittaminen, myönnettävää oleskelulupaa, joka myönnetään kaksivaiheisessa menettelyssä siten, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee asiassa osapäätöksen ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä;

9) *yrittäjällä* henkilöä, joka johtavassa asemassa harjoittaa yritystoimintaa;

11 §

Maahantulon edellytykset

Ulkomaalaisen maahantulo edellyttää, että:

- 1) hänellä on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja;
- 2) hänellä on voimassa oleva viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai yrittäjän oleskelulupa, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu;
- 3) hän pystyy tarvittaessa esittämään asiakirjoja, joilla osoitetaan suunnitellun oleskelun tarkoitus ja edellytykset, ja hän pystyy osoittamaan, että hänellä on toimeentuloon tarvittavat varat, kun otetaan huomioon sekä suunnitellun oleskelun kesto että lähtömaahan paluu tai kauttakulkumatka sellaiseen kolmanteen maahan, jonne hänen pääsynsä on varmistettu, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan nämä varat;
- 4) häntä ei ole määrätty maahantulokielloon; ja
- 5) hänen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Kolmannen maan kansalaisen maahantuloedellytyksistä jäsenvaltioiden alueella oleskeluun, jonka on tarkoitus kestää enintään 90 päivää minkä hyvänsä 180 päivän jakson aikana, säädetään Schengenin rajasäännöstössä.

Tämän lain 10 luvussa säädetään unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan sekä näiden perheenjäsenten maahantulon edellytyksistä, kun maahantulo perustuu Euroopan unionin säännöksiin vapaasta liikkuvuudesta.

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekoa varten;
- 2) tilapäistä yritystoimintaa varten;
- 3) opiskelua varten; taikka
- 4) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten;
- 3) jatkuvaluonteista yritystoimintaa varten; taikka
- 4) kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (*tutkijadirektiivi*) tarkoitetun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

47 g §

Kasvuyrittäjä

Kasvuyrittäjänä pidetään ulkomaalaista, jonka tarkoituksena on toimia päätoimisesti vastuuasemassa sellaisessa Suomeen rekisteröidyssä tai rekisteröitävässä yrityksessä, jonka liiketoimintamalli ja yrityksessä toimivien henkilöiden henkilökohtainen osaaminen täyttävät edellytykset Innovaatiorahoituskeskus Tekesin, jäljempänä *Tekes*, alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta.

47 h §

Kasvuyrittäjän oleskelulupa

Ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos Tekes on antanut puoltavan lausunnon kasvuyrittäjänä toimimisesta. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että ulkomaalainen täyttää tässä luvussa säädetyt muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset.

Oleskelulupahakemukseen on liitettävä Tekesin lausunto, joka on annettu enintään kaksi kuukautta ennen oleskelulupahakemuksen vireille panoa.

Jatkuva oleskelulupa kasvuyrittäjälle ja tämän perheenjäsenelle myönnetään Suomessa tai ulkomailla haettuna.

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

3) työntekijän tai yrittäjän oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

49 a §

Oleskeluluvan myöntäminen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle myönnetään määräaikainen oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna:

1) taloudellisen toiminnan harjoittamista varten ansiotyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) opintojen suorittamiseen tai ammattikoulutukseen osallistumista varten; taikka

3) muusta syystä.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana ottaen huomioon tarkoitettun oleskelun luonne.

Työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun toisessa unionin jäsenvaltiossa pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan saaneelle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään samaksi ajaksi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää taikka sellaisia opintoja varten, jotka suoritaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla tai hänen perheenjäsenellään oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitetulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhte on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa neljäksi vuodeksi.

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi, jos se myönnetään 47 h §:n tai 77 §:n 1 momentin perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi myös, jos se myönnetään mainituissa lainkohdissa tarkoitetun ulkomaalaisen perheenjäsenelle.

54 §

Jatkoluvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jollei esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai yritystoiminnan harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla opiskelua varten, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, ja 52 d §:ssä tarkoitetulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen lupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

Edellä 52 d §:ssä tarkoitetulle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloa jatketaan siihen asti, kunnes hänelle on maksettu hänelle kuuluvat, perityiksi saadut palkkasaatavat.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epäminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

54 a §

Kasvuyrittäjän jatkolupa

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty 47 h §:ssä tarkoitettu kasvuyrittäjän oleskelulupa, saman tai vastaavanlaisen yritystoiminnan jatkamista varten, jos yritystoiminnalla on kannattavan liiketoiminnan edellytykset tai jos yrityksen liiketoimintamalli edelleen täyttää edellytykset Tekesin alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta.

Maahanmuuttovirasto voi pyytää Tekesiltä lausunnon siitä, täyttyvätkö 1 momentissa tarkoitettuihin liiketoimintamallille asetetut edellytykset.

60 §

Oleskeluluvan hakeminen

Ensimmäistä oleskelulupaa on haettava ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa haki- ja laillisesti oleskelee. Ensimmäistä oleskelulupaa voidaan kuitenkin 47 h, 49 a, 50 a, 50 a, 51, 52, 52 a ja 52 d §:n perusteella hakea Suomessa.

Jatkolupaa, pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa haetaan Suomessa.

Hakemus jätetään Suomessa Maahanmuuttovirastolle. Ensimmäistä oleskelulupaa koskeva hakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustolle tai toisen Schengen-valtion edustustolle taikka ulkoiselle palveluntarjoajalle.

Jos ulkoasiainministeriö on luvan myöntävä viranomainen, lupahakemus voidaan jättää ulkoasiainministeriölle hakijan jo saavuttua maahan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oleskeluluvan hakemiseen liittyvästä menettelystä.

60 d §

Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten

Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto ottaa oleskelulupahakemuksen ja poliisi tai Rajavartiolaitos kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä hakijalta sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten. Jatkoluvan hakemisen yhteydessä sormenjäljet otetaan kuitenkin vain, jos tähän on erityinen syy tai jos edellisen oleskelulupakortin, jota varten sormenjäljet on annettu, myöntämisestä on kulunut viisi vuotta tai jos hakija hakee pysyvää oleskelulupaa taikka pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa.

Sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten voi ottaa oleskelulupahakemuksen jättämisen yhteydessä myös toisen Schengen-valtion edustusto tai ulkoinen palveluntarjoaja, jos tehtävän suorittamisesta on sen kanssa sovittu.

Jos sormenjälkien ottaminen on hakemusta jätettäessä tilapäisesti mahdotonta, hakija voidaan velvoittaa kohtuullisen ajan kuluessa täydentämään hakemustaan antamalla sormenjäljet.

Hakijan on liitettävä hakemukseen kasvokuvansa.

Työntekijän ja yrittäjän oleskelulupa sekä muu oleskelulupa ansiotyötä varten

76 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osapäätös yrittäjän oleskelulupahakemukseen

Yrittäjän oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee varmistaa, että yritystoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöllä, yritystoiminnalla tai muulla tavalla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

78 §

Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty työntekijän oleskelulupa, on työnteko-oikeus 74 §:ssä määritellyin rajauksin.

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty muu oleskelulupa ansiotyötä varten, on luvan perusteen mukainen työnteko-oikeus. Myös muulla perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijalla on oikeus tehdä 77 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettua työtä.

Työnteko-oikeus on lisäksi ulkomaalaisella:

1) jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa, 56 a §:n mukainen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa tai jatkuva oleskelulupa muulla kuin työnteon perusteella;

2) jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella;

3) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

- 4) jonka oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, jos:
- a) työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä;
 - b) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai
 - c) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta;
- 5) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 52 a tai 52 d §:n perusteella;
- 6) jonka oleskelulupa on myönnetty maasta poistumisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella;
- 7) jolle ulkoasiainministeriö on myöntänyt oleskeluluvan edustuston rakennus-, korjaus- tai huoltotyön tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työnteko-oikeudesta on 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettua oleskelulupaa lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen.

84 §

Toimivalta myöntää yrittäjän oleskelulupa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee yrittäjän oleskeluluvan myöntämiselle 76 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee, onko yritystoiminta tilapäistä vai jatkuvaa.

Maahanmuuttovirasto myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen osapäätöksen jälkeen ulkomaalaiselle yrittäjän oleskeluluvan, jollei 36 §:stä muuta johdu. Maahanmuuttovirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua perusteettomuudesta.

164 §

Työnteko ja yritystoiminnan harjoittaminen

Sillä, jolla on tämän luvun mukainen oleskeluoikeus, on rajoittamaton oikeus tehdä ansiotyötä ilman työntekijän oleskelulupaa ja harjoittaa yritystoimintaa ilman yrittäjän oleskelulupaa.

192 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Toimivaltainen käsittelemään 190 §:ssä tarkoitetun valituksen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätöksen tehneen viranomaisen toimialue on tai toimipaikka sijaitsee. Jos päätöksen tehneen viranomaisen toimialue käsittää koko maan, toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirin alueella asianosainen asuu.

Perhesiteen perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on kuitenkin se, jonka tuomiopiirin alueella valittajana oleva perheenjäsen tai asiassa muutoin kuultava perheenjäsen asuu. Jos tällaisia perheenjäseniä asuu Suomessa eri tuomiopiireissä, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

Työntekijän ja yrittäjän oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on 1 momentista poiketen se, jonka tuomiopiirin alueella hakija asuu. Jollei hakija asu Suomessa, yrittäjän oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallin-

to-oikeus ja työntekijän oleskelulupaa koskevassa asiassa se hallinto-oikeus, jonka tuomiopii-
rissä hakemuksessa tarkoitetun työnantajan toimipaikka sijaitsee.

Helsingin hallinto-oikeus on toimivaltainen käsittelemään ulkomailla asuvan henkilön vali-
tuksen, jollei asiaan 2 tai 3 momentissa tarkoitettu tavoin liity Suomessa asuvaa henkilöä tai
työnantajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Hakemukseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voi-
maan tullessa voimassa ollutta 3 §:n 7 ja 9 kohtaa ja 76 §:ää.

2.

Laki

ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 3 b §, sellaisena kuin se on lais-
sa 632/2011, seuraavasti:

3 b §

Hakemusasioiden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen

Hakemusasioiden osarekisteriin talletetaan oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihake-
musta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetut sormenjäl-
jet. Sormenjälkiä saa käyttää Maahanmuuttovirasto, poliisi, rajatarkastusviranomainen sekä
Suomen edustusto.

Rekisteriin talletettavia sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 2 §:n 2 momentissa säädettyyn
tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja
oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maas-
talähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvon-
taa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen käyttöön oikeutetulla viran-
omaisella on oikeus verrata tietoja hakemusasioiden osarekisteriin jo talletettuihin sormenjäl-
kiin sekä muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitie-
toihin ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun hallinto-
asiain tietojärjestelmään ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n perusteella talletettuihin sormen-
jälkiin. Lisäksi tietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen kä-
sittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 §:n 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin poliisi-
asiain tietojärjestelmän tuntomerkkietojen sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt
sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuosi
vankeutta.

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää hakemusasioiden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitie-
toja siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 a §:ssä säädetään.

Vertailua varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertailun ajan, jonka jälkeen ne on vä-
littömästi hävitettävä.

HE 129/2017 vp

Maahanmuuttovirastolla on lisäksi oikeus käyttää hakemusasioden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja asianomaisen henkilön suostumuksella oleskelulupakortin sekä unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin valmistamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri Paula Risikko

1.

Laki**ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 7 ja 9 kohta, 11, 45 ja 47 §, 49 §:n 1 momentin 3 kohta, 49 a, 53, 54, 60 ja 60 d §, 70 §:n edellä oleva väliotsikko, 76, 78, 84, 164 ja 192 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 7 kohta ja 84 § laissa 501/2016, 11 § laissa 1214/2013, 47 § osaksi laeissa 360/2007 ja 516/2008, 49 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 516/2008, 49 a § laissa 668/2013, 53 § osaksi laeissa 323/2009, 1338/2011, 449/2012 ja 90/2015, 54 § laeissa 34/2006, 449/2012, 93/2015 ja 377/2015, 60 § laeissa 631/2011, 449/2012, 668/2013 ja 501/2016, 60 d § laeissa 675/2015 ja 501/2016, 70 §:n edellä oleva väliotsikko ja 76 § laissa 1218/2013, 78 § laeissa 1218/2013 ja 674/2015 sekä 164 § laissa 360/2007, sekä
lisätään lakiin uusi 47 g, 47 h ja 54 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

3 §

*Määritelmät**Määritelmät*

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

7) *elinkeinonharjoittajan oleskeluvalla* ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena on elinkeinon harjoittaminen, myönnettävää oleskelulupaa, joka myönnetään kaksivaiheisessa menettelyssä siten, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee asiassa osapäätöksen ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä;

7) **yrittäjän oleskeluvalla** ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena on *yritystoiminnan* harjoittaminen, myönnettävää oleskelulupaa, joka myönnetään kaksivaiheisessa menettelyssä siten, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee asiassa osapäätöksen ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä;

9) *elinkeinonharjoittajalla henkilöä*, joka harjoittaa elinkeinoa tai ammattia omissa nimissään (ammatinharjoittaja) tai on yritysvastuun kannalta tällaiseen henkilöön rinnastettava;

9) **yrittäjällä** tarkoitetaan henkilöä, joka johtavassa asemassa harjoittaa yritystoimintaa;

11 §

Maahantulon edellytykset

Ulkomaalaisen maahantulo edellyttää, että:

1) hänellä on voimassa oleva *vaadittava* rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja;

2) hänellä on voimassa oleva *vaadittava* viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu;

3) hän pystyy tarvittaessa esittämään asiakirjoja, joilla osoitetaan suunnitellun oleskelun tarkoitus ja edellytykset ja hän pystyy osoittamaan, että hänellä on toimeentuloon tarvittavat varat, kun otetaan huomioon sekä suunnitellun oleskelun kesto että lähtömaahan paluu tai kauttakulkumatka sellaiseen kolmanteen maahan, jonne hänen pääsynsä on varmistettu, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan nämä varat;

4) häntä ei ole määrätty maahantulokieltoon; ja

5) hänen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Kolmannen maan kansalaisen maahantuloedellytyksistä jäsenvaltioiden alueella oleskeluun, jonka on tarkoitus kestää enintään 90 päivää minkä hyvänsä 180 päivän jakson aikana, säädetään Schengenin rajasäännöstössä.

Tämän lain 10 luvussa säädetään unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan sekä näiden perheenjäsenten maahantulon edellytyksistä, kun maahantulo perustuu Euroopan unionin säännöksiin vapaasta liikkuvuudesta.

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekeä varten;
- 2) tilapäistä elinkeinonharjoittamista varten;
- 3) opiskelua varten; taikka

11 §

Maahantulon edellytykset

Ulkomaalaisen maahantulo edellyttää, että:

1) hänellä on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja;

2) hänellä on voimassa oleva viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai *yrittäjän* oleskelulupa, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu;

3) hän pystyy tarvittaessa esittämään asiakirjoja, joilla osoitetaan suunnitellun oleskelun tarkoitus ja edellytykset, ja hän pystyy osoittamaan, että hänellä on toimeentuloon tarvittavat varat, kun otetaan huomioon sekä suunnitellun oleskelun kesto että lähtömaahan paluu tai kauttakulkumatka sellaiseen kolmanteen maahan, jonne hänen pääsynsä on varmistettu, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan nämä varat;

4) häntä ei ole määrätty maahantulokieltoon; ja

5) hänen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Kolmannen maan kansalaisen maahantuloedellytyksistä jäsenvaltioiden alueella oleskeluun, jonka on tarkoitus kestää enintään 90 päivää minkä hyvänsä 180 päivän jakson aikana, säädetään Schengenin rajasäännöstössä.

Tämän lain 10 luvussa säädetään unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan sekä näiden perheenjäsenten maahantulon edellytyksistä, kun maahantulo perustuu Euroopan unionin säännöksiin vapaasta liikkuvuudesta.

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekeä varten;
- 2) tilapäistä *yrittäjätoimintaa* varten;
- 3) opiskelua varten; taikka
- 4) jos on muu erityinen syy luvan myöntä-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä elinkeinon harjoittamista varten myönnetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) jatkuvaluonteista työntekoa varten;

3) jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten; taikka

4) kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (*tutkijadirektiivi*) tarkoitettun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten myönnetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1

miselle.

Tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä *yritystoiminnan* harjoittamista varten myönnetään *yrittäjän* oleskelulupa. Työntekijän ja *yrittäjän* oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) jatkuvaluonteista työntekoa varten;

3) jatkuvaluonteista *yritystoimintaa* varten; taikka

4) kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (*tutkijadirektiivi*) tarkoitettun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. *Jatkuvaluonteista yritystoiminnan harjoittamista* varten myönnetään *yrittäjän* oleskelulupa. Työntekijän ja *yrittäjän* oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1

Voimassa oleva laki

momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

Ehdotus

momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

47 g §

Kasvuyrittäjä

*Kasvuyrittäjänä pidetään ulkomaalaista, jonka tarkoituksena on toimia päätoimisesti vastuuasemassa sellaisessa Suomeen rekisteröidyssä tai rekisteröitävässä yrityksessä, jonka liiketoimintamalli ja yrityksessä toimivien henkilöiden henkilökohtainen osaaminen täyttävät edellytykset Innovaatorahoituskeskus Tekesin, jäljempänä **Tekes**, alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävästä rahoituksesta.*

47 h §

Kasvuyrittäjän oleskelulupa

Ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos Tekes on antanut puoltavan lausunnon kasvuyrittäjänä toimimisesta. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että ulkomaalainen täyttää tässä luvussa säädetyt muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset.

Oleskelulupahakemukseen on liitettävä Tekesin lausunto, joka on annettu enintään kaksi kuukautta ennen oleskelulupahakemuksen vireille panoa.

Jatkuva oleskelulupa kasvuyrittäjälle ja tämän perheenjäsenelle myönnetään Suomessa tai ulkomailla haettuna.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

3) työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

49 a §

Oleskeluluvan myöntäminen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle myönnetään määräaikainen oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna:

1) taloudellisen toiminnan harjoittamista varten ansiotyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) opintojen suorittamiseen tai ammattikoulutukseen osallistumista varten; taikka

3) muusta syystä.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana ottaen huomioon tarkoitetun oleskelun luonne.

Työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Elinkeinon harjoittamista varten myönnetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun toisessa unionin jäsenvaltiossa pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

3) työntekijän tai *yrittäjän* oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

49 a §

Oleskeluluvan myöntäminen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan toisessa unionin jäsenvaltiossa saaneelle kolmannen maan kansalaiselle myönnetään määräaikainen oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna:

1) taloudellisen toiminnan harjoittamista varten ansiotyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) opintojen suorittamiseen tai ammattikoulutukseen osallistumista varten; taikka

3) muusta syystä.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana ottaen huomioon tarkoitetun oleskelun luonne.

Työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. *Yritystoiminnan* harjoittamista varten myönnetään *yrittäjän* oleskelulupa. Työntekijän ja *yrittäjän* oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun toisessa unionin jäsenvaltiossa pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan saaneelle myönnetään tila-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

EU-oleskeluluvan saaneelle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään samaksi ajaksi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna.

päinen tai jatkuva oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään samaksi ajaksi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa tai ulkomailta haettuna.

53 §

53 §

*Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus**Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus*

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää taikka sellaisia opintoja varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää taikka sellaisia opintoja varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla tai hänen perheenjäsenelleen oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla tai hänen perheenjäsenelleen oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Euroopan unionin sininen kortti myönne-

Euroopan unionin sininen kortti myönne-

Voimassa oleva laki

tään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa neljäksi vuodeksi.

54 §

Jatkoluvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jollei esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai elinkeinon harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla opiskelua varten, myönnetään

Ehdotus

tään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa neljäksi vuodeksi.

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi, jos se myönnetään 47 h §:n tai 77 §:n 1 momentin perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi myös, jos se myönnetään mainituissa lainkohdissa tarkoitetun ulkomaalaisen perheenjäsenelle.

54 §

Jatkoluvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jollei esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai *yritystoiminnan* harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla opiskelua varten, myönnetään

Voimassa oleva laki

tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen lupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

Edellä 52 d §:ssä tarkoitettulle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloa jatketaan siihen asti kunnes hänelle on maksettu hänelle kuuluvat, perityksi saadut palkkasaatavat.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

Ehdotus

tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen lupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

Edellä 52 d §:ssä tarkoitettulle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloa jatketaan siihen asti kunnes hänelle on maksettu hänelle kuuluvat, perityksi saadut palkkasaatavat.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

*54 a §****Kasvuyrittäjän jatkolupa***

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty 47 h §:ssä tarkoitettu kasvuyrittäjän oleskelulupa, saman tai vastaavanlaisen yritystoiminnan jatkamista varten, jos yritystoiminnalla on kannattavan liiketoiminnan edellytykset tai jos yrityksen liiketoimintamalli edelleen täyttää edellytykset Tekesin alkaville innovatiivisille nopean kasvun yrityksille myönnettävää rahoituksesta.

Maahanmuuttovirasto voi pyytää Tekesiltä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lausunnon siitä, täytyvätkö 1 momentissa tarkoitetut, liiketoimintamallille asetetut edellytykset.

60 §

Oleskeluluvan hakeminen

Ensimmäistä oleskelulupaa on haettava *ulkomailla* ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Ensimmäistä oleskelulupaa voidaan kuitenkin 49, 49 a, 50, 50 a, 51, 52, 52 a ja 52 d §:n perusteella hakea Suomessa.

Jatkolupaa, pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa haetaan Suomessa.

Hakemus jätetään Suomessa Maahanmuuttovirastolle. Ensimmäistä oleskelulupaa koskeva hakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustolle tai toisen Schengen-valtion edustustolle taikka ulkoiselle palveluntarjoajalle.

Jos ulkoasiainministeriö on luvan myöntävä viranomainen, lupahakemus voidaan jättää ulkoasiainministeriölle hakijan jo saavuttua maahan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oleskeluluvan hakemiseen liittyvästä menettelystä.

60 §

Oleskeluluvan hakeminen

Ensimmäistä oleskelulupaa on haettava ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Ensimmäistä oleskelulupaa voidaan kuitenkin 47 h, 49, 49 a, 50, 50 a, 51, 52, 52 a ja 52 d §:n perusteella hakea Suomessa.

Jatkolupaa, pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa haetaan Suomessa.

Hakemus jätetään Suomessa Maahanmuuttovirastolle. Ensimmäistä oleskelulupaa koskeva hakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustolle tai toisen Schengen-valtion edustustolle taikka ulkoiselle palveluntarjoajalle.

Jos ulkoasiainministeriö on luvan myöntävä viranomainen, lupahakemus voidaan jättää ulkoasiainministeriölle hakijan jo saavuttua maahan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oleskeluluvan hakemiseen liittyvästä menettelystä.

60 d §

Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten

Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto ottaa oleskelulupahakemuksen ja poliisi tai rajavartiolaitos kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä hakijalta sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten.

60 d §

Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten

Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto ottaa oleskelulupahakemuksen ja poliisi tai Rajavartiolaitos kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä hakijalta sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten. *Jatkoluvan hakemisen yhteydessä sormenjäljet otetaan kuitenkin vain, jos tähän on erityinen syy tai jos edellisen oleskelulupakortin, jota varten sormenjäljet on annettu, myöntämisestä on kulunut viisi vuotta tai jos hakija hakee pysyvää oleskelulupaa taikka pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa.*

Voimassa oleva laki

Sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten voi ottaa oleskelulupahakemuksen jättämisen yhteydessä myös toisen Schengen-valtion edustusto tai ulkoinen palveluntarjoaja, jos tehtävän suorittamisesta on sen kanssa sovittu.

Jos sormenjälkien ottaminen on hakemusta jätettäessä tilapäisesti mahdotonta, hakija voidaan velvoittaa kohtuullisen ajan kuluessa täydentämään hakemustaan antamalla sormenjäljet.

Hakijan on liitettävä hakemukseen kasvokuvansa.

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupa sekä muu oleskelulupa ansiotyötä varten

76 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osapäätös elinkeinonharjoittajan oleskelulupahakemukseen

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee varmistaa, että elinkeinotoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöllä, elinkeinotoiminnalla tai muulla tavalla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

78 §

Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty työntekijän oleskelulupa, on työnteko-oikeus 74 §:ssä määritellyin rajoitukset.

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty muu oleskelulupa ansiotyötä varten, on luvan perusteella mukainen työnteko-oikeus. Myös muulla perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijalla on oikeus tehdä 77 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettua työtä.

Työnteko-oikeus on lisäksi ulkomaalaisella:

1) jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa, 56 a §:n mukainen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa tai jatkuva oleskelulupa muulla kuin työnteon

Ehdotus

Sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten voi ottaa oleskelulupahakemuksen jättämisen yhteydessä myös toisen Schengen-valtion edustusto tai ulkoinen palveluntarjoaja, jos tehtävän suorittamisesta on sen kanssa sovittu.

Jos sormenjälkien ottaminen on hakemusta jätettäessä tilapäisesti mahdotonta, hakija voidaan velvoittaa kohtuullisen ajan kuluessa täydentämään hakemustaan antamalla sormenjäljet.

Hakijan on liitettävä hakemukseen kasvokuvansa.

*Työntekijän ja **yrittäjän** oleskelulupa sekä muu oleskelulupa ansiotyötä varten*

76 §

*Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osapäätös **yrittäjän** oleskelulupahakemukseen*

Yrittäjän oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee varmistaa, että *yrittäjätoiminnalla* on kannattavan toiminnan edellytykset.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöllä, *yrittäjätoiminnalla* tai muulla tavalla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

78 §

Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty työntekijän oleskelulupa, on työnteko-oikeus 74 §:ssä määritellyin rajoitukset.

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty muu oleskelulupa ansiotyötä varten, on luvan perusteella mukainen työnteko-oikeus. Myös muulla perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijalla on oikeus tehdä 77 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettua työtä.

Työnteko-oikeus on lisäksi ulkomaalaisella:

1) jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa, 56 a §:n mukainen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa tai jatkuva oleskelulupa muulla kuin työnteon

Voimassa oleva laki

tai ammatinharjoittamisen perusteella;

2) jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella;

3) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

4) jonka oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, jos:

a) työ on tutkimukseen sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä;

b) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai

c) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta;

5) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 52 a tai 52 d §:n perusteella;

6) jonka oleskelulupa on myönnetty maasta poistumisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella;

7) jolle ulkoasiainministeriö on myöntänyt oleskeluluvan edustuston rakennus-, korjaus- tai huoltotyön tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työntekooikeudesta on 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettua oleskelulupaa lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen.

84 §

Toimivalta myöntää elinkeinonharjoittajan oleskelulupa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiselle 76 §:ssä säädettyjen edellytysten täytymisen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee, onko elinkeinonharjoittaminen tilapäistä vai jatkuvaa.

Maahanmuuttovirasto myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen osapäätöksen jälkeen ulkomaalaiselle elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan, jollei 36 §:stä muuta johdu. Maahanmuuttovirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua perusteettomuudesta.

Ehdotus

perusteella;

2) jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella;

3) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

4) jonka oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, jos:

a) työ on tutkimukseen sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä;

b) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai

c) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta;

5) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 52 a tai 52 d §:n perusteella;

6) jonka oleskelulupa on myönnetty maasta poistumisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella;

7) jolle ulkoasiainministeriö on myöntänyt oleskeluluvan edustuston rakennus-, korjaus- tai huoltotyön tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työntekooikeudesta on 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettua oleskelulupaa lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen.

84 §

*Toimivalta myöntää **yrittäjän** oleskelulupa*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee *yrittäjän* oleskeluluvan myöntämiselle 76 §:ssä säädettyjen edellytysten täytymisen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ratkaisee, onko *yritystoiminta* tilapäistä vai jatkuvaa.

Maahanmuuttovirasto myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen osapäätöksen jälkeen ulkomaalaiselle *yrittäjän* oleskeluluvan, jollei 36 §:stä muuta johdu. Maahanmuuttovirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua perusteettomuudesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

164 §

Työnteko ja elinkeinon harjoittaminen

Sillä, jolla on tämän luvun mukainen oleskeluoikeus, on rajoittamaton oikeus tehdä ansiotyötä ilman työntekijän oleskelulupaa ja harjoittaa elinkeinoa ilman elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.

164 §

*Työnteko ja **yritystoiminnan** harjoittaminen*

Sillä, jolla on tämän luvun mukainen oleskeluoikeus, on rajoittamaton oikeus tehdä ansiotyötä ilman työntekijän oleskelulupaa ja harjoittaa *yritystoimintaa* ilman *yrittäjän* oleskelulupaa.

192 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Toimivaltainen käsittelemään 190 §:ssä tarkoitetun valituksen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätöksen tehneen viranomaisen toimialue on tai toimipaikka sijaitsee. Jos päätöksen tehneen viranomaisen toimialue käsittää koko maan, toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirin alueella asianosainen asuu.

Perhesiteen perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirin alueella valittajana oleva perheenjäsen tai asiassa muutoin kuultava perheenjäsen asuu. Jos tällaisia perheenjäseniä asuu Suomessa eri tuomiopiireissä, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirin alueella hakija asuu. Jollei hakija asu Suomessa, *elinkeinonharjoittajan* oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja työntekijän oleskelulupaa koskevassa asiassa hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä hakemuksessa tarkoitetun työnantajan toimipaikka sijaitsee.

Helsingin hallinto-oikeus on toimivaltainen käsittelemään ulkomailla asuvan henkilön valituksen, jollei asiaan 2 tai 3 momentissa tarkoitettu tavoin liity Suomessa asuvaa henkilöä tai työnantajaa.

192 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Toimivaltainen käsittelemään 190 §:ssä tarkoitetun valituksen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätöksen tehneen viranomaisen toimialue on tai toimipaikka sijaitsee. Jos päätöksen tehneen viranomaisen toimialue käsittää koko maan, toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirin alueella asianosainen asuu.

Perhesiteen perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on *kuitenkin* se, jonka tuomiopiirin alueella valittajana oleva perheenjäsen tai asiassa muutoin kuultava perheenjäsen asuu. Jos tällaisia perheenjäseniä asuu Suomessa eri tuomiopiireissä, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

Työntekijän ja yrittäjän oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on *1 momentista poiketen* se, jonka tuomiopiirin alueella hakija asuu. Jollei hakija asu Suomessa, *yrittäjän* oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja työntekijän oleskelulupaa koskevassa asiassa *se* hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä hakemuksessa tarkoitetun työnantajan toimipaikka sijaitsee.

Helsingin hallinto-oikeus on toimivaltainen käsittelemään ulkomailla asuvan henkilön valituksen, jollei asiaan 2 tai 3 momentissa tarkoitettu tavoin liity Suomessa asuvaa henkilöä tai työnantajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Hakemukseen, joka on tehty ennen tämän

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain
voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:n 7 ja
9 kohtaa ja 76 §:ää.*

2.

Laki**ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 3 b §, sellaisena kuin se on laissa 632/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 b §

3 b §

Hakemusasioiden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen

Hakemusasioiden osarekisterin sormenjälkitietojen käyttö ja vertaaminen

Hakemusasioiden osarekisteriin talletetaan oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetut sormenjäljet. Sormenjälkiä saa käyttää Maahanmuuttovirasto, poliisi, rajatarkastusviranomais- ja Suomen edustusto.

Rekisteriin talletettavia sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 2 §:n 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen käyttöön oikeutetulla viranomaisella on oikeus verrata tietoja hakemusasioiden osarekisteriin jo talletettuihin sormenjälkiin sekä muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitietoihin ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun hallintoasioiden tietojärjestelmään ulkomaalaislain 131 §:n perusteella talletettuihin sormenjälkiin. Lisäksi tietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 §:n 3 momentin 9 kohdassa tarkoitettuihin poliisiasiain tietojärjestelmän tunto-merkkitietojen sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähin-

Hakemusasioiden osarekisteriin talletetaan oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetut sormenjäljet. Sormenjälkiä saa käyttää Maahanmuuttovirasto, poliisi, rajatarkastusviranomais- ja Suomen edustusto.

Rekisteriin talletettavia sormenjälkiä saa käyttää ainoastaan 2 §:n 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen liittyvien toimivaltuuksien rajoissa oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten sekä valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen käyttöön oikeutetulla viranomaisella on oikeus verrata tietoja hakemusasioiden osarekisteriin jo talletettuihin sormenjälkiin sekä muukalaispassien ja pakolaisen matkustusasiakirjojen osarekisterin sormenjälkitietoihin ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun hallintoasiain tietojärjestelmään ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n perusteella talletettuihin sormenjälkiin. Lisäksi tietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 2 §:n 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin poliisiasiain tietojärjestelmän tunto-merkkitietojen sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus

Voimassa oleva laki

tään vuosi vankeutta.

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää hakemusioiden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 a §:ssä säädetään.

Vertailua varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertailun ajan, jonka jälkeen ne on välittömästi hävitettävä.

Ehdotus

tus on vähintään vuosi vankeutta.

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää hakemusioiden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja siten kuin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 16 a §:ssä säädetään.

Vertailua varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertailun ajan, jonka jälkeen ne on välittömästi hävitettävä.

Maahanmuuttovirastolla on lisäksi oikeus käyttää hakemusioiden osarekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja asianomaisen henkilön suostumuksella oleskelulupakortin sekä unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin valmistamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20